

NÉPNEVELŐ

A KATHOLIKUS TANÍTÓSÁG HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ára egész évre 8 korona, félévre 4 korona, egyes szám ára 30 fillér. — Szerkesztőség: Budapest, Szentkirályi-utca 28. szám. — Telefon: 52—31. — Kéziratokat nem küldünk vissza.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
EMBER KÁROLY
SEGÉDSZERKESZTŐ:
WOHLMUTH ERNŐ
KIADÓTULAJDONOS:
SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

Megkapja e lapot minden katolikus népoktatási intézet egy példányban ingyen. Ily kérelmek az egyházmegyei főtanfelügyelőség útján intézendők a Szent-István-Társulat igazgatóságához, Budapest, Szentkirályi-utca 28.

Harcunk a nemzeti kulturáért.

Irta: *Ember Károly.*

Lapunk cselekvésre felhívó szavának meg volt a kellő hatása Budapest keresztényérzelmű tanítóit, a Keresztény Tanítók Országos Egyesülete és a gyermekeik vallásos nevelését szívükön viselő szülők ezrei közösen tiltakoztak vasárnapi gyűlésünkön a budapesti hivatalos tanítótestület ismeretes eme szándéka ellen: Ki a hitoktatással az iskolából.

A 300-ak törzskara megjelent a tiltakozó gyűlésen, de erőszakos módszerrel itt már nem érvényesülhettek. Sértő viselkedésük a méltóságteljes gyülekezet minden rendű és rangú tagjában fájó érzést váltott ki a fölött, hogy Budapest székesfőváros érdemes tantestületének kebelében állasuk méltóságáról annyira megfélemlíteni tudó néptanítók is vannak.

Maga a székesfőváros tanítótestülete is érzi ezt. Tekintélyes tagjai a testületnek keresik a módokat arra nézve, hogy e töredék-résznek, a radikálisoknak terrorja alól fölszabadítsák előbb a budapesti hivatalos tanítótestületet, azután ezzel biztosítsák az országos tanítógyűlések méltóságteljes, nyugodt és eredményes munkáját. Mi azt hisszük, hogy e szándékuk mielőbb sikert ér el, mert minden igaz magyar tanító undorral fordul el attól a szenvedélyes viselkedéstől, amit a radikálisok kirendeltsége a vasárnapi tiltakozó gyűlésen is tanúsított. De meg az elnöki záróbeszéd rámutatott arra: hogy Budapest székesfőváros az ország szíve és e szívnek tekintélyes része a székesfőváros tanítótestülete. E testület a multban csendesen, zajtalan munkával nyelvében magyarrá tette a fővárosnak nagyrésztben nem magyar anyanyelvű polgárságát, a mostani tanítónemzedék nagy része, a Lakicsok, Péterfiak, Kurcok, Somlyaiak, Sretvizerek, Schön Józsefek, Vajdafyak, Senyeiek stb. méltó utódai azon fáradoznak, hogy érzésben, gondolkozásban is magyarrá tegyék a főváros ifjú nemzedékeit. Csak a radikális elemek zavarják őket a népnevelő békés munkájában, csak ezek törede-

zik azt a nagy értéket, amit a nemzet kulturájára nézve a székesfőváros hatalmas tanítótestülete nevelő-tanítói mivoltában képvisel, úgy az iskolában, mint a társadalomban. Mert azt látjuk, hogy a békés munkájú, az ideális lelkű, a pedagógia tudományával komolyan foglalkozó tanítókra ráborítják a «klerikális» tanító köpenyegét és ezzel azután le is szorítják az érdemszerű érvényesülés útjáról, míg a könnyebb tehetségű, de lármás és szenvedélyes tanító utat tör leleményes, taktikázó lelke vágyainak, még igazi érdem nélkül is. Ily viszonyok láttára bizonyos nemtörődomség vett erőt a munkás, dolgos tanítóságon a közszereplést illetőleg. De ez megszűnt. A nemzeti kultúra jövője követeli, hogy a székesfőváros tanítótestületének régi értéke csorbítatlanul megőriztessék a nemzet társadalmának ítélete előtt. Tenni, cselekedni kell, hogy a lelkes, komoly munkára hivatott nagy többség kezébe vegye a nemzeti kultúra és ebben a magyar tanítóság ügyeinek vezetését.

És mi azt hisszük, hogy a vasárnapi gyűlés e tekintetben is megtette kötelességét. De azért az első lépésnél megállani nem szabad: az Isten, haza, király jelszavaktól vezetett budapesti tanítóságnak tömörülnie kell, hogy elfoglalja vezető, irányító hivatását a hazai tanítóság erkölcsi és anyagi érdekeinek harcában úgy, miként a nemzeti köznevelés munkájában.

A szülők tiltakozása a hitoktatásnak az iskolából való kiküszöbölése ellen.

Külső méretekben és belső tartalmában egyaránt nagyszabású volt azon hatalmas tiltakozás, mellyel Budapest polgárai a «Keresztény Tanítók Országos Egyesülete»-nek hívására tételes törvényeink elleni izgatások miatt a hitoktatás mellett demonstráltak. A fővárosi tanítók radikális szárnyának ezen anarchisztikus, fölforgató bombavetése a vallás-erkölcsi nevelés ellen, egyszerre állította a grófokat a nap-számosokkal, a világiakat az egyháziakkal, az öregeket a fiatalokkal, a tetterős férfiakat a gyengéd női nemmel. A keresztény szülők ezen talpraállása biztosíték, hogy a jövőben nem merészelnék majd a de-

struktív elemek oly vehemenciával törni minden tradícióink és minden ellen, ami nekünk szent. Az hitték, hogy a katolikusokkal végig az alvó oroszán szerepét játszatják, amíg utolsó fogat ki nem verik. Nos hát tevedtek! Az alvó oroszán főlébred és érezettni fogja félelmes erejét mindazokkal szemben, akik a jövőben incselkedni merészelnék vele. Türtük fennhéjázó előtörtetésüket, szerényen türtük elnyomatásunkat, de gyermekcink lelkét nem engedjük megmetelyezni olyan polgári erköllestannal, melyet Haverda Mariskákkal vagy Balogh Tutakkal akarnak tán szerkeszteni. A mi vallásunk rekölcsai alapjai erősek, szilárdak és változatlanok. Szent Pál apostol szerint pedig: »Nem vettetett más alap Krisztusén kívül...» A jövőben való aggodást a szülőkben elemi erővel keltette fel a tanítószág radikális részének gyászos, törvénybeütköző, felsőbb hatósági, miniszteri tiltó szót legligáló valláselleni határozata. Április 19-én a szülők oly nagy számmal gyűltek össze a tiltakozó ülésre, hogy a Kongregáció Otthon nagy tanácskozó terme szűknek bizonyult. Egyszerre három helyen kellett parallel üléseket tartani. A nagyteremben Ember Karoly f. biz. tag elnököl, kinek beszédét lapunk jövő száma egész terjedelmében hozza, a jegyzői tisztet Ekamp Nándor f. tanító töltötte be. A gyűlés tárgyat Cserny József ismerette, az egyház álláspontját P. Tomesányi Lajos, a nagyhirű szónok fejtette ki viharos tetszés közepett. A nagyteremben lefolyt gyűlésen előadott beszédek és előadásokat a jövő számban adjuk. A második ülésteremben Salomváry József áll. igazgató-tanító javaslatára elnökké Novák Nándor belügymin. számvizsgálót, jegyzővé Saskaóy Béla f. tanítót választották.

Az ülés tárgyat Urbányi C. József f. tanító a következőkben adta elő.

Jól tudom, hogy a ker. tanítók hívására egyberegeglett szülők szívében levő élő hitüket a gyermekeik lelkebe atakarják plántálni. De kérdem, biztosítva van-e ott a vallásrekölcsai oktatás sikere, hol a tanító a vallásnak az iskolából való kidobását követeli? S ha ma talán még mosolyog is egyik-másik ember a radikális tanítószág ezen erőlködésén, azonban ha csak mosolyog, ez nem lesz gát, hanem lejő melyen a meggondolatlanul legördített hógombócból lavina lesz, mely sokszor nemcsak egyesek életét, létét teszi tönkre, hanem egész vidékeket elsöpör. Azért állunk esatasorban a ker. tanítók táborában, legyen a katolikus szülő a társadalom olyan erős falanxa, melyet nem tud ledönteni sem a radikalizmus, sem a szociáldemokrácia, sem a pokol ördögeinek minden furfangja. Ha a f. kath. szülők ma itt helyeselnék a mi felszólalásainkhoz, holnapra pedig már megfedekeznek azokról, akkor hamarosan azt fogjuk látni, hogy megfogyatkozik a seregünk s bizonybizony úgy járnak majd a mi tanítóink a radikális szabadkőművesek között, mint az egészséges turista a svájci golyvástalván. Mikor a faluba ért, a pajkos gyerekek mind utána futottak s orditozva kiabálták: nini pojáca jött a faluba még golyvája sincs! Hahaha szép ember, jól néz ki!... Igy járhatnak a keresztény tanítók Budapesten is, ha így folyik tovább a szabadkőművesek, szociáldemokraták munkája, akkor a kath. vallását megvalló hithű tanítóra azt fogják mondani a golyvástalvi csintalan gyerkőccökként: nini ez a visszamaradt középkori klerikális sötét elme, még hisz az Istenbe! Ez nem a mi falunkba való, még nem nőtt ki a golyvája a szabadkőműves vakolástól. Hát hiszen ők nem akarják a vallást kiirtani!

A világért sem, mert erre úgy sem képesek, csak a vallásoktatást, az erkölcsnevelést akarják intenzívebbé tenni. Nos és mivel? Talán hittani órák fel-emelését követelik? Talán a természetrajznál kevesebb a száraz tudást: a fűbe, fába, madárdalba az Istenlétét akarják belevinni? Ó, dehogyan! Egyes igen vallásos emberek, Kármán Mór, Steiner Bernát és más egyebek eszméje szerint a vallásoktatást megerősíthetjük azzal, ha azt kidobjuk az iskolából s az iskolákat mind államosítjuk, ahol azután majd általános polgári erköllestant tanulnak! No szép! És vajjon milyen is az általános polgári erköllestant? Fából vaskarika! Mert hogyha elveszem az erköléstől a vallást, annyi, mintha azt mondanám: a lipótvárosi bazilika kupolája akkor lesz igen szép, ha kiveszíték alóla a pilléreket! S ha akadnának olyan keletyva emberek, kik elhinnék nekem, hogy a kupola a levegőben megáll s a pilléreket bontanák, menten összedülne az építőművészet remeke. Igy vagyunk a vallás nélküli erkölccsel is, mely csak rombolni képes, de nem alkotni. A polgári erköllestant már nem új dolog, kipróbálták azt a franciák. Tanukat úgy jellemzik, hogy az Isten jogai helyett a jövőben az emberjogot fogják hirdetni. Aki paradicsomot akar, az élvesse ki az életet. Hogy a semleges iskola mennyire nem bántja a vallásos érzést, arra szolgáljon itt néhány francia példa. Morizot nevű tanító azt mondta a növendékeinek: »Aki Istenben hisznek, gyöngélméjük. A vallás ostobaság, a jó Isten nem egyéb, mint a jól megtömött pénztárca.» Egy másik tanító szellemesen így tréfálkodik az iskolában: »Fiúk, felajánlok a jó Istennek 50.000 frankot, ha egyszer eloltja a napot. Most nyerhetne az öreg pénzt, de nem akarja megnyerni ezt a pénzt, amiből világosan láthatjátok, hogy nincs Isten.» Saint-Génard tanítója az általános polgári erköllestant szerint imígy oktatja növendékeit: »Mindaz, amit az egyház hirdét, hamis és hazug. A mise és a szertartások büvészkedések, nincs mennyország, se pokol, mindezt a papok találták fel a lelkiismeret elaltatására.» Busnier (Loinet) tanítója így beszélt növendékeinek 1908. május végén: »Nincs Isten. A papok azt hirdették, hogy van Isten. Én az ellenkezőt állítom. Minden magától keletkezik: a föld, a fák. Az Isten nyugodtan lehet káromolni, még mennydörgéskor is. Ha jó erősen dörög az ég, hívjatok el engem s én megmutatom, hogyan lehet az Istent büntetlenül káromolni.» Azt hiszem az ördög sugalta tanítók lélekgyilkos munkájából megláthatja mindenki, mit várhatnánk mi szülők az általános polgári erköllestantól, a semleges iskolától. És ezek a szerelvények nem ellenőrizhetetlen amerikai kisütött históriák, hanem idéztük a tanító nevét, a községet is. Ezek után kérdem: Milyen erkölcs az, amely a legfőbb tekintélyből az Istenből gúnyt űz! Miféle erkölcs az, mely ocsmány állati káromkodásra tanítja az ártatlan lelket! Hol tudnak nekem egy hitoktatót, egy vallásos tanítót mutatni, aki ily gonoszságokra tanítja a reábizott ártatlan gyermekeket? És vajjon azért külditek-e szülők a gyermeket az iskolába, hogy ott azután káromkodásra, Isten gúnyolásra tanítsák őket? Hazug frázis az is, hogy a vallásoktatás a felekezeti gyűlölséget terjeszti, mit igen szépen cáfol meg a protestáns vallású Richter, majd Porsek a porosz országgyűlésen, ők kijelentették, hogy bár katolikus iskolákban nevelkedtek, az evangélikusok elleni gyűlöletnek egyetlen atomját nem szívták magukba. Ámde, amint a nem felekezeti egyetemre jöttem, csakis ott vettem először észre

mi is az domány tak a ka koztam, frázisuk semleges lenséget, kell sem szüntett képezdél zsidó vo relmetle kell a s szabadk legyen a Mi azt t vagyok, leszek b csalj, pa Ez is er még az romlása. kiveszöb Hunyad akkor n Hol vag az állapo javítani ladása je Ferencet rek köz lálták fe oly sok tüzé hev számokk annyi j Ugyebár tudó vö tetejéről az okos, Mi azon a szabá népgyűle mellett o mi sem jomosság Az ujság francia a ságairól arra is, dolgaink nak oly legalább megérdem több szü de hány orfeumok kat közse senki, Zi Miatyánk imát. Az a társad tették az ujra cseré szent ker tár a biz hát csak tunk len hittanna

mi is az a felekezeti gyűlölség, türelmetlenség. A tudomány palástja alatt valóságos karikaturák voltak a kath. egyházzól és én mint protestáns, csodálkoztam, hogy adhatnak elő tanárok ilyet. Azon frázisuk is megdől tehát a gyakorlatban, hogy a semleges iskola megszünteti a felekezeti türelmetlenséget, a gyűlölséget. Katholikus iskolákban nem kell sem a türelmetlenséget, sem a gyűlölséget megszüntetni, mert az ott nincs. Mikor az érseki kath. képezdebe jártam, az első diák az osztályunkban zsidó volt s talán még előnyben is volt, annyira türelmetlenek vagyunk. Beszéljünk világosan, miért kell a semleges iskola? Miért akarják kidobni a szabadkőművesek a vallást az iskolából? Hogy urra legyen az a szellem, mely elaltatja a lelkiismeretet. Mi azt tanítjuk a gyermeknek és valljuk is: «Bárhon vagyok, bármit tesztek, lát az Isten, rossz nem lesznek!» Ők tagítják a légtört a rosszasághoz, lopj, csalj, panamázz, csak meg ne csipjenek az emberek! Ez is erkölcs? Nem eléggé veszedelmesen fenyeget még az erkölcsök lazulása folytán nemzeti létünk romlása. Mikor a panamák fertőit látjuk, mikor kiveszében látjuk azt a hitet, mely a hazának Hunyadiakat, Rákócziakat, Pázmányokat nevelt, akkor nem a régi magyar fohász tódul ajkunkra: Hol vagy István király téged magyar kíván! hanem az állapotokat a vallás kiküszöbölésével akarjuk megjavítani! *Hazugság az is, hogy a tudás, a technika haladása javítja az erkölcsöket*; vajjon Xavéri szent Ferencet Jézus szíve iránti szeretet vitte-e a négerrek közé, vagy azért ment-e oda, mert akkor találták fel a puskaport; szent Erzsébet azért tett-e oly sok jót a szegényekkel, mert a krisztusi szeretet tüze hevitette, vagy azért, mert akkor kezdtek arab-számokkal írni. Vagy Paulai szent Vince azért tett-e annyi jót, mert akkor adták ki az első hírlapot! Ugyebár ezzel a logikával csak a gondolkodni nem tudó vörösszekfűs atyafiakat lehet áltatni hordó tetejéről a Tisza Kálmán-téren, de nem lehet áltatni az okos, gondolkodni tudó szülőket, társadalmat. Mi azonban, mikor azt látjuk, hogy ott túl a rácson a szabadkőműves berkekben, a szociáldemokrata népgyűléseken állandóan az iskolák államosítása mellett és a hitoktatás kiküszöböléséről szavalnak, mi sem lehetünk tétlenek. Nekünk a vallásoktatás jogosságát, a hitvallásos oktatást kell védenünk! Az újságjaink ne csak az orvosok politikájáról, a francia állapotokról és az olasz választások tanulságairól írjanak, hanem jusson már egyszer hely arra is, hogy a mi társadalmi, kulturális és vallási dolgainkkal foglalkozzanak. Legyen a kath. újságnak oly fontos a hitoktatás elleni tiltakozás, hogy legalább egy sort is hozzon azon napon róla, bár megérdemelne az ügy hasábot is. Tartsunk minél több szülői értekezletet, mert bár sokan vagyunk itt, de hányan ülnek még ezenkívül a kávéházakban, orfeumokban! Mikor 1873-ban a pesti kath. iskolákat községivé változtatták, még csak nem is prűszkölt senki, Zichy Antal a szabadkőműves tanfelügyelő a Miatyánk és Üdvözlégy helyett kitalált egy szebb imát. Azt imádkozzák most az elemiben. S a szülők, a társadalom egy árva kukkot nem szólt erre. Kítették az egykori keresztet is az iskolából. Utána újra csend! A fejem felett a tanítók tanítójának szent keresztje helyett egy óriási fővárosi falinaptár a biztatóm, a vigasztalóm az iskolában. Pedig hát csak egy picike bátorságunk, egy picike öntudatunk lenne, akkor nem merték volna a tanítók hittannak az iskolából való kidobását követelni.

Az egyház álláspontját P. *Biró* Ferenc, a jézus társasági rendház rektora fejtette ki, míg a szülők részéről *Paczona* Antal f. v. tisztviselő jelentette be csatlakozását. A harmadik teremben lovag *Almássy* Jenő ny. honvédhuszár százados javaslatára elnökké *Grünzweig* Bélát, az «Apostol nyomda» igazgatóját, jegyzővé *Ibrányi* Ferenc f. v. tanítót választották. A gyűlés tárgyának előadója *Hanis* János, a «Ker. Tan. Orsz. Egyesülete» elnöke volt.

Hanis János beszédének gondolatmenete a következő volt:

Sokat hallottunk s tán még többet olvastunk arról, hogy mily kiméretlen egyházüldözés folyik immár hosszú évek óta Franciaországban s újabban Portugáliában is; hallottunk s olvastunk azonban arról is, hogy e két ország népének hitbuzgalma valóban példás és követésre méltó. Azt olvastuk, hogy az dei Nagyhatán is óriási embertömeg tolongott Páris hatalmas, szép templomaiban s Nagypéntek éjjelén a párisi katolikus férfiak ezrei ott virrasztották a templomokban. Ez meglepő s szinte újszerű hír volt itt nálunk, hol még alig-alig tudunk arról, hogy az éjjeli Szentségimádás már nálunk is kezd meghonosodni.

Hogyan értsük már most azt, hogy az oly vallásos nép hazájában, mint aminő a francia, oly kegyetlen egyházüldözés dül? Rögtön megértjük, ha megtudjuk hogy a nép fölött egy sötét hatalom zsarnokoskodik: a szabadkőművesség s ha megtudjuk még azt is, hogy e nép hosszú időn át nem védekezett e veszély ellen.

Vigyázzunk, ker. Testvérek, mert hasonló veszély fenyeget már minket is. Hál' Istennek, eddig még csak egy kicsi világban, a helyi tanítóvilágban. Ebben a kicsi világban már a szabadkőművesek jutottak uralomra, ebben már ezek exponensei ragadták magukhoz a vezető hatalmat. Ezek dédelgetett kedvencei, a radikális tanítók zavarják most meg minduntalan a fővárosi tanítóság békés együttműködését... (Itt előadót sértő közbeszólásokkal zavarják. A közbeszólót kivezetik)... mint ahogy az iménti példa mutatja.

Ne gondolja ezért senki sem, hogy minapi határozatuk a Budapesti Tanítótestület egészének határozata volt. Nem. E testület 2000 tagot számlál s ők, kik a határozatot hozzák, lehettek mindössze kétszázötvenen.

S mintha most megijedtek volna. Ma válaszolnak lapjaikban a mi röpcéduláinkra s e válaszukban úgy tesznek, mint a tettenért gyerekek: tagadnak. Azt írják ma, hogy «nem igaz az, hogy a budapesti tanítók a vallásitanítás eltörlését kívánták volna, ellenkezőleg, azt az óhajukat fejezték ki, hogy az intenzivebb vallásosságra való nevelés szempontjából annak tanítását az egyes felekezetek körébe utalják».

Jó, ám fogadjuk el ezt a szövegezést, de kérдем: hát ez mi más, mint a hitoktatásnak az iskolából való kitérésével s csak úgy mellesleg toleranciájuk elismerésére való buzdítás?

Tovább azt hirdetik ma, hogy «nem igaz az, hogy a budapesti tanítók hittan helyett szabadkőműves erkölcsöket akarnak tanítani. E kifejezés, az erkölcsstannak ily meghatározása — úgy mondják — egyáltalán kifejezésre sem jutott».

Valóban, szabadkőműves erkölcsstannról szó sem volt gyűlésükön, de beszéltek ott világi, polgári, laikus erkölcsstannról és francia példák bizonyítják nekünk, hogy «morale laïque» és a . . . erkölcsstann ugyanaz.

De hagyjuk ezt.

Gondoskodjunk most arról, miképen akadályozhatjuk meg a szabadkömüvesek újabb diadalait.

Egy-két jó tanácsal szívesen szolgálók. Először: kísérjük figyelemmel e sötétben bujkáló társaság minden lépését. Ügyeljünk arra, hogy téves állításait rögtön megcáfolhassuk. Egyik lapjukban arról olvastam, hogy hazánk lakosságának 49%-a analfabéta s közel egy millió az iskolakerülők száma és — persze — ennek is az Egyház az oka. Lehet, hogy a számok igazak, de azokért a mulasztásokért, amelyekről szólnak, az Egyházat vádolni talán még sem lehet. Ha az Egyház nem állított volna fel iskolákat és nem tartaná fenn még ma is a legtöbb iskolát, nagyobb s több aldozatkézséggel, mint az állam és a községek együttvéve, akkor az a 49-es % s az a millió talán csak leapadt volna?

Az ily állítások gyors cáfolatán kívül arra is legyen gondunk, hogy a mi részünkről elkövetett hibák orvoslásáról s mulasztásaink kipótlásáról gondoskodjunk. Ha egyebet nem találunk, legalább arra legyen gondunk, hogy a multak hibáin okuljunk. Egy-két ilyen régi s még ezideig orvoslás nélkül maradt hibára szeretnék most ramutatni. Az első már nagyon régi keletű. Még a mult század 70-es éveinek elején történt, hogy a főváros elemi iskolái egyszerre csak kisiklottak az Egyház kezéből. A mai szabadgondolkodók és szocialdemokraták elődei, az akkor uralomra jutott liberálisok mesterkedése volt ez. Ők kiűrték akkor tele a világot azzal, hogy a hitvallásos iskolák nem felelnek meg a modern kor követelményeinek, hogy azok fejlődés- és haladás-képtelenek s a mi elődeink, szegény apáink felültek ennek a mesének. Így történt aztán, hogy egy napon bezártuk a pesti és budai hitvallásos iskolákat. S mi történt másnap?

Másnap megnyiták a községi iskolák. Hogyan? Ugyanazokban az épületekben, ugyanazokkal a tanulókkal, ugyanazokkal a tanítókkal, ugyanazokkal a felszerelésekkel. S — csodák-csodája — rögtön megfelelték a modern kor követelményeinek, rögtön fejlődés- és haladás-képesekké váltak. Hogyan? Úgy, hogy mélyebben belenyúltak most már az adózó polgárok zsebébe és persze, többségben a katolikus elemi lévén, főképp a katolikusok zsebébe. Ha a katolikusok azt az Egyháznak adták volna, akkor az is fejleszthette volna iskoláit s akkor ma még tán előbbre is volnánk, mert az Egyház mindenkor szigorúan ügyelt arra, hogy az iskola mindkét feladatának megfeleljen, vagyis: oktasson is, meg neveljen is. Sőt, ez utóbbira — igen helyesen — mindenkor és mindenütt nagyobb súlyt helyezett, jól tudván azt, hogy csakis a helyes neveléssel képezhető mindenki arra, hogy mindenütt, tehát a tudományok terén is megállhassa helyét. Gondoskodjunk hát arról, hogy itt a fővárosban újból hitvallásos elemi iskolák állíttassanak fel.

Főlemlitek még egy másik súlyos hibát. Ez nem oly régi keletű. Vagy 15 évvel ezelőtt követték el. Egy szép napon egyszerre két katolikus férfitanítóképezdét csuktak be, egyet itt a fővárosban, a másikat meg Nagyszombaton. Azóta itt a fővárosban egy új tanítóképzőintézet létesült, ez azonban nem állami képezde, nem is keresztény, még kevésbé katolikus s ez most a székesfőváros udvari szállítójává lépett elő. Hogy hány tanítótársam került a főváros szolgálatába onnan, azt én pontosan nem tudom megmondani, csak úgy hozzávetőlegesen, mert «Névtárunk»-ban erre nem találok adatokat. Abban a névtárban ú. i. csak neveket, születési és

szolgálati éveket s rangfokozatokat találok. A karsársak vallásáról nincs abban feljegyzés. Én azonban egyik utóbbi igen népes tanítógyűlés alkalmával körülnéztem s faji hovatartozandóság szempontjából vizsgáltam az ott megjelenteket. Akkor láttam, hogy már vagy kétszáz tanferfiút szállított ez az új preparandia a fővárosnak.

No de hagyjuk ezt és kérem, hogy amit most mondtam, azt csupán csak egy kis kizökkenésnek méltóztassanak venni. Csak azt akartam ezzel élénkebben megvilágítani, hogy minden jóérzésű katolikusnak oda kell törekednie, hogy legalább itt Budapesten egy katolikus preparandiat újból felállíthassunk. Még csak egyről legyen szabad néhány szót ejteni. Arról, hogy közel harmincévi tanítói működésem ideje alatt sok szülő keresett fel. Érdeklődtek gyermekeik magaviselete, szorgalma és előmenetele iránt. Felvilágosítással mindenkor igen szívesen szolgáltam. Akadt olyan szülő is, ki módszerem felől is kérdezősködött, hogy otthon e módszer szerint foglalkozhassék gyermekével. Olyan szülőre azonban még nem akadtam, aki azt kérte volna tőlem, hogy én az ő módszere szerint folytassam gyermekének nevelését. Olyan se, aki azt kérte volna, hogy gyermekét keresztény elvek szerint neveljem. Igaz viszont az is, hogy eddig olyan se mutatkoztott még nálam, aki más nevelési elvek alkalmazására kért volna fel. Egyáltalán úgy tapasztaltam mindig, hogy a jó szülők követelése igen mérsékelt. Megelégszenek azzal, ha gyermekeik egy kis tudáson kívül jó bizonyítványt hoznak haza az iskolából. Már a nevelést a saját külön és kizárólagos feladatuknak tekintik. Kénytelen vagyok bevallani, hogy én mint szülő sokáig hasonlóképen gondolkoztam. Én is azt hittem, hogy saját édes magzatjaim szívét-lelkét úgy tudom preparálni, hogy rajtuk semmiféle más tanítás nem fog majd sohase. Most azonban elég sűrűn arról kell meggyőződnöm, hogy bizony rajtuk is meglátszik mások nevelőhatása.

Tudom, hogy ez nemcsak velem esett meg. Megesett s megesik ez majd mindenkivel s ily szomorú tapasztalatoktól csak úgy kimélhetünk meg más mindenkit, ha behatóbban foglalkozunk az iskolák ügyeivel, ha állandóan és élénken aziránt érdeklődünk, hogy milyen munka folyik azokban az iskolákban s mily szellem hatja át azok munkáját. Ezt tegyük meg s akkor nemesak azt fogjuk elérni, hogy a hittanítást soha ki nem küszöbölik az iskolából, hanem azt is, hogy az egész iskolai tanítást mindenütt vallásérkölesős szellem fogja áthatni úgy, miként azt törvényeink követelik.

Jogunk van ezt követelni s kötelességünk is ezt követelni.

Arra kérem, igen tisztelt hölgyeim és uraim, hallgassák meg szíves figyelemmel annak a memorandumnak a felolvasását, melyet e gyűlés előkészítőbizottsága szerkesztett s oly célból terjeszt most a t. szülői értekezlet elé, hogy azt elfogadva s annak tömeges aláírásáról gondoskodva, a magas kormányhoz betérjeszteni lehessen.

Egy másik hasonló tartalmú memorandumot pedig a főváros tanácsához fogunk betérjeszteni.

Azt hiszem, hogy ezzel megakadályozhatjuk azt, hogy a radikális elemek rávethessék magukat az ártatlan kisdedekre, úgy — vagy tán még vehemensebb módon — miként egykoron Heródes csatlósai, mert ezek az elemek nemesak a gyermekek testét akarják megrontani, hanem lelküket is romlásba akarják dönteni.

Ezt, ezt a gonosz cselekedetet akadályozzuk meg minden erőnkkel s minden igyekezetünkkel

A szülők nevében *Kasztovszky* Kálmán postafőtiszt jelentette be csatlakozását a határozati javaslatához, egyben a keresztény gondolkodású tanítósnak köszönetét fejezte ki, hogy módot adott a főváros polgárságának eme tiltakozására. Az egyház álláspontja, mely alkotmányos törvényeink alapján áll, a király ő felsége álláspontját ép úgy képviseli, mint az ország lakossága óriási többségét, mondotta *Müller* Lajos jezsuitársági atya. Végül a következő határozati javaslatot fogadták el, mely úgy a kormány, mint a székesfőváros tanácsa elé kerül, több mint 10.000 fővárosi szülő aláírásával:

A Budapesti Tanítótestület határozata természet-szerű következménye annak a nagyművű s a tanítói állás köztisztviselői jellegével össze nem férő igazgatásnak, amit a Szabadgondolkodó Tanítók Egyesülete sajtóorganumában, az *Uj Korszak*-ban évek óta kifejtő oly modorban s hangon, amely a tanítói közéletben azelőtt ismeretlen volt.

Nagyméltóságú Miniszter Ur azon pontok tárgyalását, amelyek az iskolák államosítására és a vallásoktatás kiküszöbölésére vonatkoznak betiltotta. Az elnökség a közgyűlést mindamelllett megtartotta a kormányhatalom álláspontját hivatalból képviselő tanfelügyelő jelenlétében.

A Budapesti Tanítótestületnek erőszakosan provokált, a főnálló törvényes rendbe ütköző, forradalmi jellegű s a tanító hivatali esküjével és kötelemeivel ellentétben levő állásfoglalása mély megdöbbenést és megbotránkoztatást keltett a törvényeket tisztelő s gyermekeik jövőjéért aggódó polgárok és szülők körében. A határozat 1. 2. pontja szerint «a felekezeti hittan az iskolából az egyházak hatáskörébe utalandó. A népiskolában világi tanítók által általános emberi erkölcsstan tanítandó».

A Budapesti Tanítótestületnek ezen állásfoglalásával szemben mi budapesti polgárok mai napon tartott szülői értekezletünkön tiltakozunk s jogorvoslatért Nagyméltóságú Miniszter Urhoz fordulunk.

A határozatnak idézett pontja a főnálló törvényekbe és rendeletekbe ütközik, az iskolai nevelésnek a törvények és rendeletek által megállapított vallás-erkölcsi alapjával s irányával ellenkezik.

a) Főnálló törvényeink a hitoktatást, a vallás-erkölcsös nevelést a tanítás minden fokozatán kötelezővé teszik.

Eltelkintve az egyéb tanintézetek alaptörvényeitől, hivatkozunk az 1868: XXXVIII. 57. és 64. §§-ra, továbbá az 1907: XXVII. 17. §-ára, meely szerint «a tanító a vallás-erkölcsös gondolkodást tartozik kifejlesztetni és megerősíteni».

b) A miniszteri rendeletek imperative írják elő a vallás-erkölcsös nevelést, sőt azt a nevelés gerincévé teszik s fokozatosan biztosítják az iskolában történő vallásoktatás nagy érdekeit. Nevezetesen az 1905. évi június hó 16-án 2202. eln. sz. rendelettel kiadott tanterv és utasítás II. 1. pontja:

az 1902. évi október 21-én 44.246. sz. alatt kelt rendelettel kiadott Utasítás 114. §-a;

az 1909. évi április 30-án 53.000. sz. alatt kelt rendelettel kiadott Utasítás 140. §-a.

A Tanterv és Utasítás általános rész erkölcsi nevelés c. fejezetének harmadik bekezdése szerint «az erkölcsi nevelésnek biztos alapja és erős eszköze a vallás». A vallásos érzés oly légkörbe emeli az iskola növendékeit, melyben minden jó és nemes iránt fogékonnyá válnak. Ezért a tanító nevelő

munkájában, amily hálásan fogadja a hitoktató működését, éppúgy rajta van, hogy a maga körén belül ő is közreműködjék a vallásos érzés ápolásában.

Bár elismerjük, hogy a főnálló törvények megváltoztatására irányuló törekvés magában véve nem törvénytelen, de az a mód, ahogyan ez a törekvés a Budapesti Tanítótestület közgyűlésén érvényesült — nevezetesen, hogy a tanítók tanítói minőségükben a betiltó miniszteri rendelettel dacolva izgattak a főnálló törvények ellen — a tanítói állás esküvel élvállalt kötelemeivel, a tanító hivatali esküjével ellenkezik.

Mindezekon kívül a Budapesti Tanítótestület határozata mélyen sérti a szülők jogát, mert a szülők vallás-erkölcsös nevelést kívánnak az iskolától. Az iskola nem a tanítókért van, hanem a gyermekekért. Mindaddig tehát, míg a szülők, illetőleg a szülők jogát védő törvények a vallás-erkölcsi nevelést kívánják, a tanítónak ettől eltérni még elvben sem lehet. A Budapesti Tanítótestület tehát illetéktelenül nyult idegen jogkörbe s hivatkozott határozatával nagy mértékben megrendítette a bizalmat, amelynek az iskolát és a szülői házat össze kell kötnie.

Bár a Nagyméltóságú Miniszter Ur 46036—1914. sz. a. kelt rendeletével a tanítótestületeknek hivatkozott tárgyban hozott határozatait megsemmisíteni rendeli, mégis szükségét érezzük bizonyos intézkedések statuálásának, miután a megsemmisítés pusztá tényével a szóban forgó határozatban rejlő törekvést megszüntetni s annak izgató hatását kiküszöbölni nem lehet, annál kevésbbé, mert a Budapesti Tanítótestület, mint az ország legnagyobb tanítótestülete, nagy erkölcsi súlyával károsan befolyásolhatja e kérdésben az ország tanítói karának törekvéseit.

Ennélfogva a mai napon tartott szülői értekezletből kifolyólag mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságú Miniszter Urat, kegyeskedjékintézkedni, hogy:

1. a főváros iskoláiban — amelyek fenntartásának anyagi tényezőit mi adófizető polgárok szolgáltatjuk — a nevelés és oktatásnak törvényekben biztosított vallás-erkölcsi iránya csorbítatlanul fenntartassék;

2. az iskolai nevelés vallás-erkölcsi érdekein a tanítótestület illetéktelen s a hivatali esküvel ellenkező állásfoglalásával ejtett sérelem orvosoltassék s hasonló sérelem elkövetése a jövőben megakadályozassék; különösen pedig hogy a vallás-erkölcsi irány negációja alapján dolgozó tanítók igazgatásai a tanítógyűléseken megakadályozassanak;

3. hogy azok a tanítók, akik hozott határozatukkal nyíltan szembe helyezkedtek, illetőleg szakítottak úgy az iskolai nevelés, mint egész társadalmi rendünk alapját képező vallás-erkölcsi irányval s akiknek erkölcsi világnézete homlokegyenesen ellenkezik a szülők erkölcsi világnézetével, meg ne mélyezzék gyermekeink lelkét. Mert Budapest székesfőváros elemi iskoláinak Helyi Tanterve B. 1. pontja szerint is «erkölcsi nevelést nyújt a tanító erkölcsi világnézete, erkölcsi felfogása, mely magatartását és minden tanítását átlengi». A min. Tanterv ált. rész 1. pontja szerint pedig «elsősorban a maga egyéniségével neveli a gyermeket a tanító». Nekünk pedig bizalmunk nincs, de nem is lehet a hivatkozott határozatban megnyilatkozó és erkölcsi világnézetünkkel homlokegyenest ellenkező erkölcsi világnézetű tanítói egyéniségek iránt, akiknek erkölcsi felfogását az idézett határozat előadójának e szavai tükrözik vissza: «Nekünk nem imponál már az a

követelés, hogy a tömegek vallásossága a társadalmi rend érdekében szükséges. Mi nem hisszük el, hogy az Isten legyen a kapitalista társadalom zsandárja. Nem hisszük, hogy az ilyen gondolkozású, az ilyen erkölcsi világnézetű tanítók meg tudják, meg akarják ismerni, ápolni és fokozni azokat az erkölcsi érteket, amelyeket a gyermek a szülői házban szerez. Már pedig a min. Tanterv erkölcsi nevelés c. fejezetének 2. pontja egyenesen erre kötelezi a tanítót.

Nagy lelkesedéssel egyhangúlag elfogadták az értekezletek a benyújtott határozati javaslatokat, csak bántó diszsonanciát okozott néhány radikális tanító és szociáldemokrata, kik mindenáron botrányba akarták fullasztani a szülők gyűlését is, amint azt a tanítógyűléseken praktizálják. Itt azonban megártak, mert a felháborodás elemi erővel tört ki a poigárságból a törvények ellen izgató, illetlenül viselkedő, sértő megjegyzésekkel élő tanítók ellen. Mikor a zavargást nem szüntették be, a forradalmasdit jászó tanítókat az elnökök radikálissal kivették s így a gyűlés további folyamán a legnagyobb rend volt. *Igen sajnálatos dolog, hogy a nép nevelői között akadnak ilyen rendbontó, társadalmat feljörgató elemek s a hatóság ezen izgatásokat néman tűri!* (2)

A gyűlésnek súlyt adott gróf Apponyi Albert és gróf Batthyányi Tivadar levele, kik más elfoglaltságuk miatt, mint budapesti szülők, éleshangú irásban fejezték ki tiltakozásukat a vallásnak az iskolából való kiküszöbölését illetőleg, egyben csatlakozásukat jelentették a mozgalomhoz.

Apponyi levele.

Mivel egyéb kötelességek teljesítése meggátol abban, hogy ezen tiltakozó gyűlésen megjelenhessek, e néhány sorban akarom kifejezésre juttatni csatlakozásomat. A tanítóság iránt érzett igaz szeretet folytán mély fájdalommal látom, miként engedi magát a tanítók egy része annak a romboló munkának támogatására felhasználni, amelynek következményeit bizonyára kevesen látják be azok közül is, akik jelszavait hangoztatják. Az iskolai vallás-oktatás ellen irányuló mozgalom ilyen homályos jelszavak alá rejtji valódi természetét. Beszél «vallási semlegességről», «a gyermekek lelkiismereti szabadságáról» s efféléiről.

A «vallási semlegesség» nekem ugyan mint jelszó sem tetszik; én nem akarom gyermekemet semlegesen neveltetni. Amde legyen. Akkor is le kell szögeznünk azt a tényt, hogy a semlegesség — Európában legalább — mindenütt, ahol azt megkísérelték, vallásellenes irányzatú fajult és meg kell állapítanunk, hogy ez a fogalom az iskolára, a nem csupán oktató, hanem egyszersmind nevelő iskolára alkalmazva chimaera. A gyermek lelkében már élnek azok a kérdések, amelyek válaszra várnak, azok a világnézeti kérdések, melyek megoldását közvetíti a vallás. Ha ezekre nem kap választ, vagy ha azt a választ kapja, hogy nincs válasz, akkor vége a semlegességnek, akkor az iskola agnosticizmust tanított. A gyermeket nem lehet az iskolában sem erkölcsi irányítás nélkül hagyni és akkor meg kell neki mondhatni, hogy voltaképpen mi azoknak a korlátosságoknak az oka, amelyeknek minden erkölcsi szabály az ő hajlamait aláveti? Miből származik azok kötelező ereje? A gyermek ezekre a kérdésekre is választ vár, amely érthetően megindokolja a tőle követelt önmegtartózkodásokat s megtanítja arra, hogy

így lesz képes féken tartani az előrehaladó évekkal mindinkább fejlődő szenvedélyeket. Az úgynevezett független morál ezzel a válasszal adós marad, az ő rendszerében az erkölcsi nevelés homokra van építve. E rendszer veszélyes útra terel, ezt bizonyítja az ifjúsági bűncselekmények rettentő növekedése mindenütt, ahol az úgynevezett semleges iskolával kísérleteznek.

Épöly csalóka mondás a gyermek lelkiismereti szabadságára való hivatkozás. A gyermek — így mondják — majd csak akkor halljon Istenről, vallásról s más efféle transcendentális fogalmakról, amikor elméje megérett arra, hogy azokról önálló meggyőződést alkosson magának; addig nincs jogunk leendő elhatározásait azzal praecoccupálni hogy védtelen zsenge lelkét a mi fogalmainkkal megtöltsük. De vajjon mikor áll be az az idő, melyben az ifjú, vagy a meglett ember ezekről a nagy problémákról önálló nézetet alkothat magának? A legtöbb embernél soha. De ha valamikor be is áll, addig erkölcsi életének minden megalapozása nélkül szűkölködjen a gyermek? s vajjon ezzel nem praecoccupáljuk-e elhatározásainak későbbi szabadságát? Ha értelmében az agnosticizmust, erkölcsében az elvadulást engedjük megerősödni, akkor valóban a szabad választást készítjük-e elő? Nem épen akkor, ha megbénított gondolkozási képességgel és meg nem edzett akarakterével bocsájtjuk őket a nagy elhatározások útjára, akkor koboztuk el valóban lelkiismeretének szabadságát, akkor döntöttük el a legtöbb esetben sorsát előre.

Nem folytatom tovább, hisz meg sem kísérelhetem, hogy a tárgyat még oly hosszú levélben kimerítsem. De meg akarom indokolni néhány vonással állásfoglalásomat, mely szerint *az az iskola, amely nem csupán oktatni, hanem nevelni is akar, az az iskola, amely sok esetben a családi nevelés hiányosságát van hivatva pótolni, logika és tapasztalat szerint el sem gondolható vallási oktatás és a vallási eszme átható befolyása nélkül.* Tudva, nem tudva, rossz szolgálatot tesznek a jövő nemzedéknek és így édes hazánk jövőjének azok, akik *oktatási törvényhozsunkban a legliberálisabb gondolkozású férfiak által lerakott ezt az alapelvet megdőnteni törekednek.* Üdvözlöm tehát tiltakozó föllépésüket.

Budapest, 1914. április 17-én.

Apponyi Albert.

Gróf Batthyány levele.

Méltóztattak engem a mai napon megtartandó s a vallásnak az iskolákban való tanításának ügyével foglalkozó gyűlésre meghívni. Amidőn a rólam való szíves megemlékezésért hálás köszönetemet tolmácsolom, tisztelettel bejelentem, hogy legnagyobb sajnálatomra a gyűlésen egészségi okokból meg nem jelenhetek, miért is kérem, méltóztassanak tavalmaradásomat kimenteni.

A vallásoktatás ügye nemzetünk működésére, a nép erkölcsére, az emberek jellemeinek kifejlődésére oly rendkívül nagy befolyással bír, hogy mindenki, aki hazánkban közügyekkel foglalkozik, kell, hogy e kérdésben teljesen megállapodott meggyőződéssel bírjon.

A vallásoktatásnak úgy a nép és egyéb alsófokú, mint a középiskolákban való intenzív művelését feltétlenül szükségesnek tartom, ezért azon törekvést, hogy a vallásoktatást az iskolából teljesen a jelekezetek magántevékenységebe utalják, a leghatározottabban

ellenzem. A hitoktatásnak az összes vallásfelekezetek részére az iskolában van helye.

Mint a népjogok, a legszélesebb alapokra fektetett radikális parlamenti alkotmányosság egyik — merem állítani — legelszántabb és leglelkesebb híve, szeretném mindazoknak, akik a radikális haladás hívei, az emberi jogok terén, lelkükre kötni, ne keverjék bele a mai nehéz harcokba a vallási békétlenségeket, mert ezáltal jogunk kivívásáért folyó küzdelmet is gyengítik. Adjunk alkalmat mindenkinek, hogy a vallásának tanításait az iskolában alaposan megismerhesse s így ennek alapján künn a, életben boldoguljon azután szent hite és meggyőződése szerint.

Kiváló tisztelettel és hazafias üdvözlettel a mélyen tisztelt Rendezőség

tisztelő híve
Batthyány Tivadar.

Gyönyörű példát statuált Siposs Ágoston káplán levele:

Igen tisztelt Elnök úr!

A Keresztény Tanítók Országos Egyesületének működését megalakulása óta a legteljesebb rokonzással kísértem. Közvetlen közelről szemléltem azt az önzetlen munkát, melyet az egyesület vezetősége a keresztény szellemű tanítók egyesítése és a vallás-erkölcsi alapon való megmaradása érdekében kifejt. Ismerem eme munka nagy jelentőségét úgy Egyházunk, mint hazánk érdekében, de ismerem egyúttal ama sanyarú körülményeket is, melyek az összes szociális és hiterősítő egyesületeket nyomják. Tudom, hogy a Keresztény Tanítók Egyesülete is anyagi nehézségekkel küzd. A lelkesedés és önzetlen munka sok eredményt képes felmutatni, de csak úgy, ha anyagi eszközök is állnak rendelkezésére. Ezeket tudva, szent és igaz ügyünk arra készítem, hogy az egyesület céljaira 1000 (egyezer) koronát ajánljak fel.

Mit midőn t. Elnök úrnak kezeihez letezek, egyesületünkre az Isten bőséges áldását kéri
Budapest, 1914. április 3-án.

hittestvéri üdvözlettel
Siposs Ágoston.

Ha azt akarjuk, hogy tanügyi mozgalmaink sikert arassanak, hozzunk áldozatot s a szép írás mellett nehezen összetakarított 1000 koronát mellékel. Ezzel a tettel a nagylelkű és krisztusi hévtől lángoló szegény káplán szép példát adott arra, hogyan kell szép és magasztos célokért nem csak lelkesedni, hanem *cselekedni is*. Pedig vannak sokan, akik a nemes példát követhetnék de ezt nem teszik, hanem legnagyobb nemzeti erkölcsi értékeinket veszni engedik. Még azt sem hallják meg, mikor fenhargon törnek nyíltan az egyház ellen. A katolikus iskolaügy el fog pusztulni, ha nem törődünk azzal, ha az áldozatokat sajnáljuk. *Későn fogunk a tűzoltáshoz akkor, mikor a ház már leégett!* Ne engedjük munkában elvérzeni, szellemileg megőrlődni azokat, akik nagy harcokat vívnak a hitvallásos oktatásért. Induljon meg a szívök azoknak Siposs Ágost megható és tiszteltreméltó példáján, ha nem is fosztják ki magukat teljesen, mint ő tette, legalább morzsákat juttassanak bőséges asztalukról a tanügynek. Hisszük, hogy amint a budapesti keresztény szülők felemelték tiltakozó szavukat azon merénylet ellen, mely meg akarja fosztani a legnagyobb kincsünket: gyermekünket az iskolai vallásoktatástól, a vidék is bátran sikarszáll ezeréves jogainkért.

Nyelvoktatás és filológia a modern kultúrelőben.¹

Irta: Dr. Giesswein Sándor.

Az emlékezetnek rendszertelenül felhalmozott ismeretekkel való túlterhelése, mely a modern pedagógusokat minden esetre egészséges reakcióra serkentette, ama irányzatnak hagyatéka, amely közel volt ahhoz, hogy a tudományt gondolatnélküli, gépszerű gyűjtő és osztályozó (kategorizáló) tényezővé alacsonyítsa.

Nem hiába panaszkodik már jó félszázaddal ezelőtt egy még mindig szívesen meghallgatott művelődési történetíró a tudományos megfigyelések rendszertelen chaosán. «Odáig jutottunk — mondja Buckle Anglia művelődéstörténetében — hogy megfigyeléseink tömege túllépi emlékezőtehetségünk határait és annak lenyűgöző terhévé válnak. Tudományos intézményeink és tudósaink írásai túltengenek a végnélküli részletkérdésekben, melyek megzavarják a józan ítéletet és már eleve kizárnak minden megfontolást. Hiába óhajtjuk, hogy ezeket a részletezéseket az általánosítás és rendszeresítés korlátai közé fogják. Ehelyett ez az adathalmaz csak egyre nagyobbodik. Gondolatokra van szükségünk s még mindig csak a megfigyeléseknél, jelenségeknél tartunk.» «S ezért a mi korunk — bár elvitathatatlanul nagy, talán nagyobb, mint amelyet a világ létezése óta látott — minden nagy és magasztos érzése mellett, dacára szabadságszeretetének, költséget nem kimélő, majdnem pazarló jótékonykodásának, inkább a materialisztikus eszmeszegény és a gyöngé, jelleg nélküli irányzattal bír, úgy hogy már sok megfigyelőjét kétségbeejtette, ha jövőjére gondolt.»

Amit az angol történetíró a történettudománnyal kapcsolatban mond, joggal vonatkoztatható a tudomány többi ágaira is. A minden gondolatbeli spekulációtól való gyáva borzadás gondolatokban szegény rendszert eredményezett, amely rendszer ha mindjárt szélesítheti is ismereteink látókörét, mégis, mivel elkerüli a dolgoknak bölcséleti szempontból való értékelését és mellékesnek tartja a dolgok őseredete, célja és rendeltetése után való kutatást, valójában megfosztotta a tudományt természetes bájától és felemelő végecéltől.

Ez a szellemi irányzat azt eredményezte, hogy ma már a tudomány csödjéről beszélhetnek és egy kiváló természettudós, aki mindenkor elismert szaktekintély volt, tudományos kutatásainak ötvenedik évfordulóján egyetlen szóban vélte összegezhetni tudományos fáradozásainak eredményét: balsiker.²

De azért nem magának a tudománynak jutott

¹ Egyidejűleg megjelent német nyelven a Willmann tiszteleire kiadott emlékalbumban.

² Lord Kelvin, I. Chamberlain: Die Grundlagen des XIX. Jahrhunderts. S. 807.

követelés, hogy a tömegek vallásossága a társadalmi rend érdekében szükséges. Mi nem hisszük el, hogy az Isten legyen a kapitalista társadalom zsandárja. Nem hisszük, hogy az ilyen gondolkozású, az ilyen erkölcsi világnézetű tanítók meg tudják, meg akarják ismerni, ápolni és fokozni azokat az erkölcsi érteket, amelyeket a gyermek a szülői házban szerez. Már pedig a min. Tanterv erkölcsi nevelés c. fejezetének 2. pontja egyenesen erre kötelezi a tanítót.

Nagy lelkesedéssel egyhangúlag elfogadták az értekezletek a benyújtott határozati javaslatokat, csak bántó dissonanciát okozott néhány radikális tanító és szociáldemokrata, kik mindenáron botrányba akarták fullasztani a szülők gyűlését is, amint azt a tanítógyűléseken praktizálják. Itt azonban megárták, mert a felháborodás elemi erővel tört ki a polgárságból a törvények ellen izgató, illetlenül viselkedő, sértő megjegyzésekkel élő tanítók ellen. Mikor a zavargást nem szüntették be, a forradalmasdit játszó tanítókat az elnökök rendőrökkel kivezettették s így a gyűlés további folyamán a legnagyobb rend volt. *Igen sajnálatos dolog, hogy a nép nevelői között akadnak ilyen rendbontó, társadalmat feltorgató elemek s a hatóság ezen izgatásokat néman tűri! (?)*

A gyűlésnek súlyt adott gróf Apponyi Albert és gróf Batthyányi Tivadar levele, kik más elfoglaltságuk miatt, mint budapesti szülők, éleshangú irásban fejezték ki tiltakozásukat a vallásnak az iskolából való kiküszöbölését illetően, egyben csatlakozásukat jelentették a mozgalomhoz.

Apponyi levele.

Mivel egyéb kötelességek teljesítése megátólt abban, hogy ezen tiltakozó gyűlésen megjelenhessek, e néhány sorban akarom kifejezésre juttatni csatlakozásomat. A tanítóság iránt érzett igaz szeretet folytán mely fájdalommal látom, miként engedi magát a tanítók egy része annak a romboló munkának támogatására felhasználni, amelynek következményeit bizonyára kevesen látják be azok közül is, akik jelszavaikat hangoztatják. Az iskolai vallásoktatás ellen irányuló mozgalom ilyen homályos jelszavak alá rejtji valódi természetét. Beszél «vallási semlegességről», «a gyermekek lelkiismereti szabadságáról» s efféleről.

A «vallási semlegesség» nekem ugyan mint jelszó sem tetszik: én nem akarom gyermekemet semlegesen neveltetni. Ámde legyen. Akkor is le kell szögeznünk azt a tényt, hogy a semlegesség — Európában legalább — mindenütt, ahol azt megkísérelték, vallásellenes irányzatú fajult és meg kell állapítanunk, hogy ez a fogalom az iskolára, a nem csupán oktató, hanem egyszersmind nevelő iskolára alkalmazva chümaera. A gyermek lelkében már élnek azok a kérdések, amelyek válaszra várnak, azok a világnézeti kérdések, melyek megoldását közvetíti a vallás. Ha ezekre nem kap választ, vagy ha azt a választ kapja, hogy nincs válasz, akkor vége a semlegességnek, akkor az iskola agnosticizmust tanított. A gyermeket nem lehet az iskolában sem erkölcsi irányítás nélkül hagyni és akkor meg kell neki mondhatni, hogy voltaképen mi azoknak a korlátozásoknak az oka, amelyeknek minden erkölcsi szabály az ő hajlamait aláveti? Miből származik azok kötelező ereje? A gyermek ezekre a kérdésekre is választ vár, amely érthetően megindokolja a tőle követelt önmegtagadásokat s megtanítja arra, hogy

így lesz képes féken tartani az előrehaladó évekkel mindinkább fejlődő szenvedélyeket. Az úgynevezett független morál ezzel a válasszal adós marad, az ő rendszerében az erkölcsi nevelés homokra van építve. E rendszer veszélyes útra terel, ezt bizonyítja az ifjúsági bűncselekmények rettentő növekedése mindenütt, ahol az úgynevezett semleges iskolával kísérleteznek.

Époly csalóka mondás a gyermek lelkiismereti szabadságára való hivatkozás. A gyermek — így mondják — majd csak akkor halljon Istenről, vallásról s más efféle transcendentális fogalmakról, amikor elméje megérett arra, hogy azokról önálló meggyőződést alkosson magának: addig nincs jogunk leendő elhatározásait azzal praecoccupálni hogy védtelen zsenge lelkét a mi fogalmainkkal megtöltsük. De vajjon mikor áll be az az idő, melyben az ifjú, vagy a meglelt ember ezekről a nagy problémákról önálló nézetet alkothat magának? A legtöbb embernél soha. De ha valamikor be is áll, addig erkölcsi életének minden megalapozása nélkül szükölködnek a gyermek? s vajjon ezzel nem praecoccupáljuk-e elhatározásainak későbbi szabadságát? Ha értelmében az agnosticizmust, erkölcsében az elvadulást engedjük megerősödni, akkor valóban a szabad választást készítjük-e elő? Nem épen akkor, ha megbénított gondolkozási képességgel és meg nem edzett akaratával bocsájtjuk őket a nagy elhatározások útjára, akkor koboztuk el valóban lelkiismeretünk szabadságát, akkor döntöttük el a legtöbb esetben sorsát előre.

Nem folytatom tovább, hisz meg sem kísérelhetem, hogy a tárgyat még oly hosszú levélben kimerítsem. De meg akarom indokolni néhány vonással állásfoglalásomat, mely szerint az az iskola, amely nem csupán oktatni, hanem nevelni is akar, az az iskola, amely sok esetben a család nevelési hiányosságát van hivatva pótolni, logika és tapasztalás szerint el sem gondolható vallási oktatás és a vallási eszme átható befolyása nélkül. Tudva, nem tudva, rossz szöveget tesznek a jövő nemzedéknek és így édes hazánk jövőjének azok, akik oktatási törvényhozásunkban a legliberálisabb gondolkozású férfiak által lerakott ezt az alapvető megdönteni törekednek. Üdvözlöm tehát tiltakozó föllépésüket.

Budapest, 1914. április 17-én.

Apponyi Albert.

Gróf Batthyány levele.

Méltóztattak engem a mai napon megtartandó s a vallásnak az iskolákban való tanításának ügyével foglalkozó gyűlésre meghívni. Amidőn a rólam való szíves megemlékezésért hálás köszönetemet tolmácsolom, tisztelettel bejelentem, hogy legnagyobb sajnálatomra a gyűlésen egészségi okokból meg nem jelenhetek, miért is kérem, méltóztassanak távolmaradásomat kimenteni.

A vallásoktatás ügye nemzetünk működésére, a nép erkölcsére, az emberek jellemeinek kifejlődésére oly rendkívül nagy befolyással bír, hogy mindenki, aki hazánkban közügyekkel foglalkozik, kell, hogy e kérdésben teljesen megállapodott meggyőződéssel bírjon.

A vallásoktatásnak úgy a nép és egyéb alsófokú, mint a középiskolákban való intenzív művelését feltétlenül szükségesnek tartom, ezért azon törekvést, hogy a vallásoktatást az iskolákból teljesen a felekezetek magán-tevékenységébe utalják, a leghatározottabban

ellenz...

részér...
Mir...
tett...
meren...
szeret...
hívei...
kever...
lenség...
küzd...
nek, l...
posam...
életb...
dése...
Kiv...
tiszte...

Gy...
lán le...

Ige...
A...
műkö...
érzész...
az ön...
a Kere...
erkölc...
Ismer...
zunk...
ama...
szociá...
hogy...
nehéz...
sok e...
anyag...
tudva...
egyest...
Mit...
sületi...
Bu...

Ha...
arassa...
nehez...
Ezzel...
goló s...
kell s...
hanem...
nemes...
legnag...
dik. M...
nyilta...
puszt...
sajnál...
ház m...
szelle...
vívna...
szivök...
méltó...
jesen...
bőség...
amint...
közö s...
foszta...
az isk...
száll e...

ellenzem. A hitoktatásnak az összes vallásfelekezetek részére az iskolában van helye.

Mint a népjogok, a legszélesebb alapokra fektett radikális parlamenti alkotmányosság egyik — merem állítani — legelszántabb és leglelkesebb híve, szeretném mindazoknak, akik a radikális haladás hívei, az emberi jogok terén, lelkükre kötni, ne keverjék bele a mai nehéz harcokba a vallási békétlenségeket, mert ezáltal jogunk kivívásáért folyó küzdelmet is gyengítik. Adjunk alkalmat mindenkinek, hogy a vallásának tanításait az iskolában alaposan megismerhesse s így ennek alapján künn a, életben boldoguljon azután szent hite és meggyőződése szerint.

Kiváló tisztelettel és hazafias üdvözlettel a mélyen tisztelt Rendezőség

tisztelő híve
Batthyány Tivadar.

Gyönyörű példát statuált Siposs Ágoston káplán levele:

Igen tisztelt Elnök úr!

A Keresztény Tanítók Országos Egyesületének működését megalakulása óta a legteljesebb rokonérzettel kísértem. Közvetlen közlő szemléltetem azt az önzetlen munkát, melyet az egyesület vezetősége a keresztény szellemű tanítók egyesítése és a vallás-erkölcsi alapon való megmaradása érdekében kifejt. Ismerem eme munka nagy jelentőségét úgy Egyházunk, mint hazánk érdekében, de ismerem egyúttal ama sanyarú körülményeket is, melyek az összes szociális és hiterősítő egyesületeket nyomják. Tudom, hogy a Keresztény Tanítók Egyesülete is anyagi nehézségekkel küzd. A lelkesedés és önzetlen munka sok eredményt képes felmutatni, de csak úgy, ha anyagi eszközök is állnak rendelkezésére. Ezeket tudva, szent és igaz ügyünk arra készítet, hogy az egyesület céljaira 1000 (egyezer) koronát ajánljak fel.

Mit midőn t. Elnök úrnak kezeihez letezek, egyesületünkre az Isten bőséges áldását kéri
Budapest, 1914. április 3-án.

hittestvéri üdvözlettel
Siposs Ágoston.

Ha azt akarjuk, hogy tanügyi mozgalmaink sikert arassanak, hozunk áldozatot s a szép írás mellett nehezen összetakarított 1000 koronákat mellékel. Ezzel a téttel a nagylelkű és krisztusi hévtől lángoló szegény káplán szép példát adott arra, hogyan kell szép és magasztos célokért nem csak lelkesedni, hanem *cselekedni is*. Pedig vannak sokan, akik a nemes példát követhetnék de ezt nem teszik, hanem legnagyobb nemzeti erkölcsi értékeinket veszni engedik. Még azt sem hallják meg, mikor fenhangon törnek nyíltan az egyház ellen. A katolikus iskolaügy el fog pusztulni, ha nem törődünk azzal, ha az áldozatokat sajnáljuk. *Későn fogunk a tűzoltáshoz akkor, mikor a ház már leégett!* Ne engedjük munkában elvérzeni, szellemileg megörlődni azokat, akik nagy harcokat vívnak a hitvallásos oktatásért. Induljon meg a szívök azoknak Siposs Ágost megható és tiszteletreméltó példáján, ha nem is fosztják ki magukat teljesen, mint ő tette, legalább morzsákat juttassanak bőséges asztalukról a tanügynek. Hisszük, hogy amint a budapesti keresztény szülők felemelték tiltakozó szavukat azon merénylet ellen, mely meg akarja fosztani a legnagyobb kincsünket: gyermekünket az iskolai vallásoktatástól, a vidék is bátran sikraszáll ezeréves jogainkért.

Krónikás.

Nyelvoktatás és filológia a modern kulturéletben.¹

Irta: Dr. Giesswein Sándor.

Az emlékezetnek rendszertelenül felhalmozott ismeretekkel való túlterhelése, mely a modern pedagógusokat minden esetre egészséges reakcióra serkentette, ama irányzatnak hagyatéka, amely közel volt ahhoz, hogy a tudományt gondolatnélküli, gépszerű gyűjtő és osztályozó (kategorizáló) tényezővé alacsonyítsa.

Nem hiába panaszkodik már jó félszázaddal ezelőtt egy még mindig szívesen meghallgatott művelődési történetíró a tudományos megfigyelések rendszertelen chaoszán. «Odáig jutottunk — mondja Buckle Anglia művelődéstörténetében — hogy megfigyeléseink tömege túllépi emlékezőtehetségünk határait és annak lenyűgöző terhévé válnak. Tudományos intézményeink és tudósaink írásai túltengenek a végnélküli részletkérdésekben, melyek megzavarják a józan ítéletet és már eleve kizárnak minden megfontolást. Hiába óhajtjuk, hogy ezeket a részletezéseket az általánosítás és rendszeresítés korlátai közé fogják. Ehelyett ez az adathalmaz csak egyre nagyobbodik. Gondolatokra van szükségünk s még mindig csak a megfigyeléseknél, jelenségeknél tartunk.» «S ezért a mi korunk — bár elvitathatatlanul nagy, talán nagyobb, mint amelyet a világ létezése óta látott — minden nagy és magasztos érzése mellett, dacára szabadságszeretetének, költséget nem kímélő, majdnem pazarló jótékonykodásának, inkább a materialisztikus eszmeszegény és a gyöngye, jelleg nélküli irányzattal bír, úgy hogy már sok megfigyelőjét kétségbeejtette, ha jövőjére gondolt.»

Ami az angol történetíró a történettudománnyal kapcsolatban mond, joggal vonatkoztatható a tudomány többi ágaira is. A minden gondolatbeli spekulációtól való gyáva borzadás gondolatokban szegény rendszert eredményezett, amely rendszer ha mindjárt szélesítheti is ismereteink látókörét, mégis, mivel elkerüli a dolgoknak bölcséleti szempontból való értékelését és mellékesnek tartja a dolgok őseredete, célja és rendeltetése után való kutatást, valójában megfosztotta a tudományt természetes bájától és felemelő végcéljától.

Ez a szellemi irányzat azt eredményezte, hogy ma már a tudomány csődjéről beszélhetnek és egy kiváló természettudós, aki mindenkor elismert szaktekintély volt, tudományos kutatásainak ötvenedik évfordulóján egyetlen szóban vélte összegezhetni tudományos fáradozásainak eredményét: balsiker.²

De azért nem magának a tudománynak jutott

¹ Egyidejűleg megjelent német nyelven a Willmann tiszteletére kiadott emlékbumban.

² Lord Kelvin, I. Chamberlain: Die Grundlagen des XIX. Jahrhunderts. S. 807.

osztályrészei szomorú sors, hanem valójában csak a pozitívizmus mostoha és egyoldalú kezelésében kell semmitmondó statisztikává összezsongorodnia. Hogy a tudomány újból visszanyerje tekintélyt s jótékony, erkölcsnemesítő befolyását, arra szükséges, hogy igazi filozófiai szellem irányítsa és hassa át. Ez áll a nyelvtudományra is, mely a szellemi és természeti tudományok mesgyéjén áll. Hiszen éppen itt találjuk fel azt a hamis nyomon járó, egyoldalú rendszert, amely úgy a filológiát, mint az összehasonlító nyelvtudományt annyira diszkreditálta.

Jól tudjuk, hogy ahhoz a küzdelemhez, amelyet világszerte folytatnak a humanisztikus nevelési irányzat ellen, rivalisaink az értelmetlen és élettelen filologizálás fegyvertarából veszik harci felszerelésüket. Mihelyt azonban a nyelvtudományba és a nyelvoktatásba új lelket lehelünk a küzdelemben, a nyelvtanítás nem fog alul maradni.

Röviden csak arra akarok mutatni, mit kell szem előtt tartanunk a nyelvoktatásnál és a filológiai tanulmányoknál, hogy azokat a kor követelményeinek megfelelően, mint képzésünk nélkülözhetetlen elemét megtartsuk és áldásos befolyását továbbra is biztosítsuk.

Két szempont vezessen a nyelvoktatásnál. Első a praktikus szükséglet, a másik a beszéd lényegébe ható betekintés.

Az anyanyelv oktatásánál az első szempont kevésbé fontos jelentőségűnek látszik, mert feltesszük, hogy a gyermek már hazulról hoz bizonyos képességet. Mégis szükségesnek tartom megjegyezni, hogy minden irodalmi nyelv bizonyos tekintetben mű-nyelv, a köznapi beszéd-től többé-kevésbé eltérő, mert az vagy valamely vidék nyelvjárasa, vagy pedig több nyelvjárásból kialakult nyelv. Azt beszéljük Mezzofanti-ról, hogy arra a kérdésre: hány nyelven beszél, a következő tréfás feleletet adta: 53 e il bolognese. Bolognai születésű volt s nem egészen jogtalanul tartotta születési helyének dialektusát külön nyelvnek. Valójában sokszor nem a legnagyobb pontossággal lehet határt vonni a tájszólás és a nyelv között. Általános szokás a nyelvoktatásnál a tájszólást mint vadhajtást kiküszöbölni. Ezt az eljárást nagyon helytelennek tartom. A nyelvkatónak minden tájszólás értékes és felkelti érdeklődését. Az irodalmi nyelvet tökéletesen el lehet sajátítani anélkül, hogy a tájszólást elveszük. A nyelv, amint beszéljük, maga élő szervezet. Ősi, tiszteltreméltó hagyományokból és igen sokszor modern benyomásokból származó képzetekből van megalkotva.

A nyelvoktatásnak azonban nem szabad megelégednie azzal, hogy formai jártasságot, készséget ad a nyelv kezelésében, hanem arra is súlyt kell vetnie, hogy a nyelv szellemébe bevezessen. Minden nyelvnek megvan a maga pszichológiája és logikája; az előbbi különösen

a szóképzéssel és etimológiával, utóbbi a mondat-tannal jut érvényre és a tudatos gondolkodás semmi mással nem fog akkora eredményt elérni, mint éppen a nyelv komplexumának, rejtélyes és titokzatos mechanizmusának vizsgálatával és a szóképzés és jelentésvaltozás költői fantáziából származó rejtett metaphoráinak felbon-tásával.

Ebben rejlik egyrészt az összehasonlító nyelvészet egyik érdekessége, varázsereje, amely annyi nagy elmét hódított meg a maga számára. De még a laikus előtt sem egészen közömbös dolog tudni, miért jelöl valamit ezzel, vagy azzal a kifejezéssel. S bár a szószármazás levezetésének magában a nyelvkészség fejlesztésében és a beszéd praktikus alkalmazásában nincsen is cselekvő ereje, s jöllehet tiszta fogalmat alkot-hatunk magunknak az egyes dolgokról anélkül, hogy az etimológia ismeretével rendelkezünk, mégis beszédünk sokkal tudatosabb s szerke-zete annál tökéletesebb, ha tudjuk azt, hogy pl. *hatalom* annyi, mint amit *hatunk-hetünk*, *asztal* (szláv eredetű) annyi mint álló jóság, a *val-vel* rag pedig társat, felet jelent. Az elvont nevek így némileg megelevenednek előttünk.

Ha belevisszük ezt az értelmezést a nyelv-oktatásba s ezt nem lélekölő formaságként kezeljük, akkor mindenki el fogja ismerni Ed. von Hartmann szavainak helyességét: «Az iskolai oktatásnak alapja ma a nyelvtanítás és mindig az is marad». Ebben egyetértenek a pedagógusok. Hasztalan fáradság a gondolkodást a logikából tanulni, mert ha ennek segítségével meg is tudjuk, miként kell gondolkodni: képességet és készséget nem meríthetünk belőle a gondolkozáshoz.¹ A logikus gondolkodásra a helyes nyelvoktatás nagy hatással van.

Még mélyebb bepillantást nyújt a nyelv szel-lemébe való behatolásra az idegen nyelvek oktatása. Nincsen túlzás Goethe szavaiban: «Nem ismeri saját nyelvét sem az, aki valamely idegennel nincsen tisztában».²

Bátran állíthatjuk, hogy amíg idegen nyelvvel foglalkozunk, gondolat kifejezésünk biztosabb, tudatosabb és mozgékonyabb lesz s megszokjuk saját nyelvünkön folytatott beszédben is, hogy számot vessünk kifejezéseinkkel, azokat mérle-geljük és megokoljuk.

Azzal, hogy idegen nyelvet megtanulunk és jól beszélünk — úgymond Auerbach — belső türelemre szoktatjuk lelkünket; megbizonyoso-dunk, hogy minden belső átélést másként is lehet felfogni és kifejezni: megtanulunk idegen élelet és gondolkodást becsülni.³

S bár nézetem szerint az idegen nyelveknek s maguknak a klasszikus nyelveknek oktatását valamely praktikus rendszer segítségével kell megvalósítani, ez nem zárja ki azt, hogy emel-

¹ Zur Reform des höheren Schulwesens.

² Sprüche in Prosa: Maximen und Refl. 2.

³ Tausend Gedanken.

lett tudományos eszközökkel a beszéd szerkezetébe is bevilágítsunk. A nyelvvalakok praktikus magyarázata egyúttal a gondolkodásfejlesztés hathatós segédeszköze lehetne. Áll ez különösen az óklasszikus nyelveknél, amelyek ezenkívül sok alkalmat nyújtanak a nyelvösszehasonlító módszer alkalmazására is.

A modern nyelvek ezenfelül annyi nemzetközi elnevezést tartalmaznak, amelyeknek legnagyobb része az óklasszikus nyelvekből van merítve, hogy a latin nyelvnek legalább is elemi tudása, nemkülönben a görögé még olyanoknál is kívánatos, akiknek szakmája nem is vág bele az úgynevezett *humanisztikus* tanulmányok körébe. Vegyük pl. alapul a következő szavakat: institutio, constitutio, systema, methodus. Hány esetben használja helytelenül ezeket olyan ember akinek nincsen fogalma a latin és görög nyelvről s épen ebből kifolyólag nincsen tisztában ezek származásával. Az ilyen tökéletlen beszéd alapján nagyon könnyen ismerhetjük fel a reáliskolást, vagy egyáltalán azt, aki a klasszikus ismeretekben semmiféle oktatást nem nyert.

A klasszikus műveltség az alapja a modern nyugateurópai műveltségnek, amikor tehát műveltségünk egységét meg akarjuk tartani, nem szabad e forrástól elszakadnunk.

Másrészt azonban azt a hibát követik el, hogy az úgynevezett humaniorákat a klasszikus tanulmányokkal lezárják. Általában úgy hiszik, hogy az ideális gondolkozásnak egyedül a latin és görög filológia, illetve e két óklasszikus nyelv irodalmának tanulmányozása veheti meg alapját. Emellett legfőbb hazai irodalom ismeretére vetnek súlyt. Pedig ilyen eljárás mellett a szellemi képzés nagyon fogyatékos marad. Mert ezáltal elhanyagoljuk a hozzánk közel állót a messze eső s épen azért nehezebben elsajátítható ismeret kedvéért. Dante és Shakespeare, Calderon és Milton, Mistral és Lagerlöf vagy Wagner Richárd mégis sokkal mélyebben nyúltak bele kulturánkba, mint Horatius és Sophokles, Vergílius és Aischylos. Mégis mily keveset tudnak az előbbiekről középiskolai tanulóink — sokszor épen csak a nevüket — míg az óklasszikus szerzőkkel egész fél éveket kell vesződniük, akiknek munkája különben épen nem melegítheti fel őket. Végre is ezek a szerzők nem 15—16 éves gyermekeknek írták műveiket s világnézetük is oly nagyon különbözik a mienktől, hogy nem épen csekély fáradság gondolatvilágukba behatolni. Hasonlítsuk össze Oedipus királyt Macbethtel, vagy III. Richárddal. Mily idegenszerű előttiünk az ókor pogány fatalizmusa: melynek tragikuma meggráz, anélkül, hogy hatást gyakorolna reánk; a keresztény tragédia ellenben igazságosságával elénkbe állítja az isteni gondviselés nagyszerű hatalmát s ezáltal szívünket fölemeli s lelkünket megerősíti.

A nyelv- és irodalomoktatásnak harmónikus összefüggésben, a közelitől a távolabbi felé

irányítva kell haladnia s hűen fel kell tüntetnie az emberi szellem fejlődését s akkor szellemi művelődésünk tökéletes, összefüggő képét nyeri a tanuló. Ily módon tudjuk élenkíteni érdeklődését, így haladhatunk sikeresen a könnyebbtől a nehezebb dolgok felé, így maradunk érintkezésben művelődésünk forrásával s ez képesíti a fejlődő szelleme tehetsége szerint való továbbművelődésre.

Balthazár Dezső és az iskolák államosítása.

Írta: Bertalan Vince.

Nagyszerű ember a maga keresztyény egyháza javának és mindenhatóságának előmozdítása tekintetéből, amelyért nemcsak politikai elveit, hanem kiváltképen a róm. kath. egyház vagyonából is kész mindent feláldozni, hogy gravámen politikát űző és protestáló püspöki feladatát minél jobban és eredményesebben szolgálhassa.

És szolgálja, de mennyire szolgálja!

Megírta volt levelét Dobó Sándor a hajduböszörményi református gyülekezet igazgató-tanítójának, az országos református egyesület hivatalos lapja szerkesztőjének, hogy csak ódaadó kitartással küzdjön az iskolák államosítása érdekében, úgy gondolván magában, hogy az államosítás a protestáns iskolákat autonómiájuk szilárd bástyája mellett nem érintheti és ha érintheti is, nem változtat a dolgon, hogy majdan mint állami intézmény államilag is elszigetelhető legyen arra nézve, hogy a protestáns követelések teljesen kielégítenek, de nem úgy a nem keresztyén keresztyén felekezetek, amelyeknek hasonló kívánságainak teljesítése már sérelmet képeznének.

Erre vall minden ízében Balthazárnak abbeli törekvése, amely szerint az 1914/15. tanév folyamán megnyíló debreceni állami tudományegyetem a legkisebb részletekig református jellegű legyen, amelybe mint tanár több mint valószínű katolikus tanferfiú be nem teheti lábát, annál kevésbé zsidó, mert ha nem akad hazai protestáns kiválóság valamely szakra, majd kerül Jenából avagy Wittenbergből.

Isten ments, hogy megszóláskép mondanám!... Sőt az ő nézőpontjából határozottan dicsérendő buzgóságnak tulajdonítom.

El kell ismerni, Balthazár nagy előrelátással dolgozik tervének kivitelén, amelynek minden egyes részlete abban jegecesedik ki, hogy minél több protestáns hitbajnokot neveltessen és képeztesen ki a saját hitfelei közül és minél több protestáns érzelmű vagy közömbös elemet a katolikus egyház kebeléből, hogy majdan közelebbi céljait annál könnyebben elérhesse és protestáns Pázmányává váljon a hazai protestantizmusnak.

Mondhatom protestáns szempontból nagyszerű és hatalmas távlatkőr, amiért valóban megérdemli, hogy egyházanak hívei már életében szobrot emeljenek neki.

Balthazár nagy előrelátással megalapozott tervével szemben bezzeg csak merné a katolikus intézőség azt követelni, hogy a származására nézve határozottan katolikus eredetű és jellegű, de a nemzetköziség felé hajló szabadkőművesség által államivá minősített budapesti egyetem katolikus jellegű

legyen azonképen, mint a minő protestánsná szerveztetik a debreceni egyetem. Haj, haj! minő felháborodás kélne útra Balthazárék részéről kiegyesíteskép az agresszív és progresszív jegyében utazó radikális demokrácia által megindítandó országos és katolikus ellenes hadjáratnak, amely a budapesti egyetemnek eredeti jellegévé való visszaállítását célzó mozgalmat a legsötétebb reakciónak tartana. Az ő hiveik a gyökeres társadalmi reformot kultiváló elem, amelynek csak egy gondolata lehet s ez: *minden az én népemé és minden nép az enyém, az én szolgálatomra*, mert szerintök az ígérlet ideje meg nem telvén be a maga tiszta folytonosságában, meg mindig fennállanak Mózes I. k. 22. r. 17. versében foglaltak, amely szerint: «Megaladalak teged és megsokasítom ivadékokat, mint az ég esíllagait és mint a fővényt, mely a tenger partján vagyon: a te ivadékok bírn fogja ellen-segeinek kapuit».

Mert lám a protestáns Szász Zoltán tanúsága szerint is náluk a tudomány, a művészet, a közgazdaság, a honvédelem és minden de minden, ami a történelmi anyagelvéseget az ő nézőpontjukból állítja elenk, a többi mint feudális, ultramontan, reakcionarius, Jászi és Fényes-féle társadalomtudományi bölcselések megállapításai szerint kulturbestiális merénylet, kiváltkép, ha katolikus mozgalomról, ellenhatásról van szó. És akkor is mint mindenkor, Balthazár együtt kéjeleg velük, aminek élő bizonyosságai szolgálhat a legnagyobb előzékenységgel és készséggel vállalt tagsági köteleke, hogy annál inkább előkészíthesse a talajt a protestáns hegemoniát minden időkre biztosítani.

És hogy nyert ügye legyen, egyre biztatja, serkenti hűséges fegyvertársát, Dobó Sándort, a hajduböszörményi református iskola igazgató-tanítóját, aki természetesen készséggel vállalván a feladatot, «Kedves tanító testvéreim!» becéző megszólítással szól a katolikus tanítósághoz és dörgegelmeszavakkal kívánva jólétét. Másfelől izzó gyűlölettel telve el minden ellen, ami katolikus és intézményesen szolgálja azt, a szabadgondolkozó, tulajdonképen szól a szabadgondolkozást inyök szerint porázra kötő radikalisták ölelő karjaiba vetvén magat, lelkesen szaval, ír, tesz-vesz az iskolák államosítása és a katolikus egyházi vagyonnak szekularizációja mellett, hogy valamikor irtmagja se legyen a katolikus iskoláknak. Mivelhogy a protestáns iskolák sérthetetlenek s ha nem is volnának azok, hegemoniájuk révén bizonyára mindenütt saját hitfeleikből képzett tanítókat alkalmaznának az iskolák legtöbbszörében. Amelynek teljében azután mi sem állná útját annak, hogy Simon Károly az országos református tanítói egyesület elnökének szavai szerint a református tanítók ősi tradíciójához méltón a hitoktatást hivatásszerűleg maguk teljesíthessék. Mert jól meg kell jegyezni igen tisztelt katolikus tanító társaim, hogy a református vallású tanítók között akárhányan vannak, akik habár dörgegelmesen kelnek is ki a vallástanításával való megterhelhetés ellen, Hádaként szívesen vállalják azt, ha alkalom van rá. Mert úgy tudom, Hada radikális voltára való tekintet nélkül szívesen és készséggel tanította egyháza hitelveit, amit kötelességszerűen csak dicsérettel emelhetek ki. Így bizonyosodván meg arról, hogy ő és protestáns vallású radikális tanítótársai elsősorban és mindenek fölött igaz hitű protestáns tanítók s nem úgy mint Zigány, Werner, Drozdy és hasonlívó katolikus vallású tanítók, akik hitük tagadásá-

val, egyházuk üldözésével érdemeket szerzendő, hatalmas lépésekkel mozdítják elő egyrészt a protestáns uralmat, másrészt, majdan idővel annak is nyakát szegni törekvő Szász Zoltán dicső népét, azét a Szász Zoltánét, aki a magyar fajt a legrosszabb véranagnak tartja az egész világon.

Nem veszi-e észre a magyar katolikus vallású tanítóság, hogy renegátjai minő vak eszközeivé válnak egy hatalmi törekvésnek, amely mindent maga alá akar rendelni, hogy Magyarország megszünjön akár keresztény, akár keresztényen állam lenni.

Nem veszi-e észre, hogy a protestáns, de kivált református vezető tényezőinek abbéli nyert győzelmük, hogy a debreceni állami egyetemet egész teljében sikerült protestánsná tenni, az elemi iskoláknak államosítása iránt való kívánalma nem őszinte és ha őszinte volna is, az azért történnék, hogy idővel tanszemélyzetében a túlsúly protestáns vallású legyen.

És a katolikus tanítóság?

Haj be sokan voltak és vannak, akik megtántorodtak és akik a megtántorodás útján vannak... Hiszem én azt, hogy nem hitők megtagadása árán, hanem a jobb eltartás és ellátás reményének biztos teljesedéseért. Mert hisz valóban nehéz azt elviselni, hogy míg az állami tanítók a magasabb, a több fizetés különbözetén kívül családi pótlékot is kapnak: a katolikus tanítóknak nélkülözniök kell azt.

De várjunk csak!

Tudvalevő dolog, hogy a protestáns helyi eklézsiák, azonképen mint a mi hitközségeink is, nem igen reagálnak arra, hogy tanítóik fizetését, az állami tanítók fizetésével egyenlővé tegyék. Elyben ugyan kimondják... talán, de hogy azt anyagi hozzájárulásukkal meg is valósítsák, abban Tamás vagyok, de valószínűnek tartom azt, hogy egyetemes zsinatjuk bármilyen módon és alakban módot fog találni arra, hogy a szükséglet álladalmi javadalomból fedeztessék.

Résen kell tehát lennünk. Mert amikor a fizetés kiegyenlítése nálunk állami hozzájárulásból megvalósul, akkor a katolikus tanítóságé sem maradhat el. Mert lehetetlen még csak feltételezni is, hogy a protestáns tanítóság fizetésben a katolikus tanítóságot megelőzze. Még csak az kellene!

Más tekintetből pedig igen ajánlom a katolikus tanítóságnak, hogy azonképen hűségesen szolgálja a maga egyháza érdekeit, mint a protestáns tanítók és legyenek meggyőződve arról, hogy azok közül egyetlen egy sem kardoskodott iskolájának elközösítésén és elállamosításán, mint fájdalom sok katolikus tanító, aki mellét verve bizonykodott, milyen jó katolikus tanító. Olyan, hogy sok esetben nem a tanítón mult, de többször mint nem, ha nyíltan nem is, de alattomban annál jobban izgatott iskolájának fenntartása ellen.

Protestáns tanító ilyent nem tett, aminthogy Dobó Sándor sem teszi a maga hajduböszörményi iskoláját illetőleg, mert egyébként mi célja volna püspökének, Balthazárnak abban, hogy a magyar állam által és költségén felállított debreceni tudományos egyetem lényegében és a maga teljes tanulmányi valóságában református egyetem legyen.

Kartársak! Adakozatok, gyűjtsetek az árvaházra és üdülőházra!

Willmann Ottó.

Hetvenöt esztendő pergett le egy élet óráján. A sok-sok év egy munkában gazdag, külső eseményekben szegény életet jelent. Jubileum ez a hetvenöt év, mert a keresztény pedagógia egyik díszének, kiváló nagymesterének csendes ünnepe, aki e hónap 24-én töltötte be születésének eme nagy évfordulóját. A mester iránt ebből az alkalomból megnyilvánuló köztisztelésben, pedagógiai jubileumban részt kíván venni a magyar katolikus tanító-ság is, amidőn lélekben igaz szeretettel köszönti Willmann Ottót.

Életének, pályájának történetét néhány szóval megfesthetjük. Olyan ez az élet, mint nyári alkonyatkor a magas hegység tava: csendes, átlátszó, kristálytisza és szinte feneketlen. Ilyen Willmann élete is; kristály, melynek jegein nem török meg a játszói napsugár. Bizonyára ő is küzdött, az ő lelkére is sokszor ráborulhatott a csalódások fájdalmas keserve. Mindez azonban sohasem tört fel munkájába; csak a keresztény nevelés, a tudás és tanítás nagy eszméi aradoznak szívéből.

Tudósunk 1839. április 24-én született a poseni Lissa-ban. 1863–68-ban a lipcsei Ziller-gyakorlóisk. tanítója. Még 1868-ban a bécsi *Lehrerpädagogium* gyakorlóiskolájának vezetőjéül hívják meg, ahol 1872-ig működik. Ebben az esztendőben a prágai német egyetem nyilvános rendkívüli tanárául nevezik ki. 1877-ben rendes tanár lesz és egyfolytában tanít 1903-ig. Jelenleg *Leitmeritzben* él.

Willmann Ottó fenséges erkölcsi felfogással, mindent átfogó tudással és melegen érző szívvel megáldott pedagógus. Bajos volna hamarosan eldönteni, vajjon ki nagyobb tudósunkban: a pedagógus avagy a philosophus? Mindkét tábor — úgy a pedagógiai, mint a bölcséleti — egyformán megbízható szaktekintélyt lát benne. Pedagógiai hitvallása: *Herbart* tanítása, átszőve *Aristoteles* és *Aquinói Szent Tamás* tanaival és a keresztény ethika fenséges normáival. Mint pedagógusnak műveivel, tanítványainak lelkére, erkölcsi felfogására gyakorolt nemesítő hatásával joga van a halhatatlansághoz, mert a keresztény jellembeli szépség megteremtésének művészi munkájával beleolvadt a kor művelődési folyamatába és bevonult a keresztény pedagógia internacionális Pantheonjába. Idevágó munkái közül a *Didaktik als Bildungslehre* (2 kötet 1882/89, új kiadás 1903) a legkiválóbb. Noha ez a mű a metodológiára vonatkozólag rendkívül hasznos útbaigazításokat tartalmaz, hírnevét mégis annak köszöni, hogy szerzője a szellemi értékek megnyilvánulásainak kutatását hangsúlyozza. — A benne tárgyalt kérdések komplexuma még mindig kiaknázatlan kincsesbánya: Figyelmen kívül hagyva apróbb értekezéseit és tankönyveit, felemlíthetjük még a következő munkákat: *Pädagogische Vorträge* (1869, új kiadás 1905), *Vigilate* (szózat a keresztény tanulókhoz, 1900), *Aus Hörsaal und Schulstube* (1904). Valamennyi művében a keresztény bölcsélet szemüvegén igyekezik a pedagógiai fogalmakat tisztázni és mélyíteni és az így nyert egységes elméletet az életben gyakorlatilag megvalósítani.

Willmann mint bölcsész az 1894–97-ben megjelent *Geschichte des Idealismus* (3 kötet, új kiadás 1907) című művével az emberi gondolkodás nagy épületének egy régóta hiányzó oszlopát pótolta. A bölcsélettel foglalkozó gondolkodó ép úgy nem mellőzheti ezt a munkát, mint pl. a görög philo-

sóphiát tanulmányozó *Zeller*, *Gomperz*, *Deussen* vagy *M. Wundt* műveit. Willmann könyve mindenkor forrása lesz a keresztény bölcséleti tanulmányoknak. Másik munkája az *Aus der Werkstatt der Philosophie perennis* (1912), amely kiegészítője az előbbinek. Harmincyolc értekezést foglal magában. Egy pedagógiai, a többi bölcsélettörténeti, metaphysikai, szociális és általános bölcséleti problémákat tárgyal. Így fest halvány körvonalakban Willmann eddigi életfolyása és munkássága.

A magyar katolikus tanító-ság akkor áldoz legméltóbban a szeretet és tisztelet oltárán, ha szívét Willmann eszméinek, érzéseinek, életfeladatának lángja hatja át: nevelni Krisztusban, Krisztus által, a keresztény ethika felséges tanításaival.

TÁRCA.

Egy falusi tanító naplójából.

Irta: *Vadkerthy Béla.*

II.

Csőndországbán.

Babonás szépségek között, a hangulatok mesevilágában élek meghitten, boldogan.

A csöndnek halk muzsikájában fürdik a lelkem mindenütt, amerre barangolok a falumban s melyen oly törékeny, oly leheletszerű lágy melódiák ömlenek végig álmodozó délutánokon...

Ilyenkor úgy érzem, hogy végig kell mennem bóbiskoló sikátorain, hol minden, de minden oly elbűvölő, különösen oly szomorú őszi esteken, mikor az emlékezés szelid árnya váratlanul és hivatlanul titkaink templomába tolatkzik s az elmúlt idők édes óráival telíti meg szíveinket.

Almainkat megeleveníti Csőndország csendje, hol az időtől függetlennek véljük magunkat. Mintha valamely kolostor gótíves folyosóin álldogálnánk, úgy szállnak felénk régen elfelejtett, halk akkordok...

Liliomos napok a messze távolból, gyermekkorunk idejéből... szent imákkal közelednek hozzánk és vagyunk újra apró oltárszolgák, piros ruhás kis ministránsok, lelkünkben a multak zsolozsmás zenéjével...

Gyémántharanggal... aranycsengetyűvel csilingelünk ismét, könnyező szemekkel vágyódva a hajdan után...

Falu... te kifogyhatatlan kincses bányája a gyönyörnek... mily bőséggel halmozod el fiaidat... Benned megleltem mindazt, amiért rajongok... a tünt pillanatok édes üdvét... mely oly eszményt alakított, hogy gyermek vagyok a kisdedek között...

Mikor megkondul iskolám harangja, hívó szózatára ép oly örömmel jönnek kedves látogatói, mint Goában valamikor Üdvözítőnk nagy híreinek ércszavára. Rejtelmes arcok, melyeknek tükörén most már belátok gondolataik, óhajaik közé...

Csőndország tanított meg erre, a falu, ahol még ott rezeg a mennyei gondviselés, melynek hatalmas ereje világít, él a haldokló fényözönben... poetikus alkonyatokon... felhők sirásakor, mikor az ég nedves csókokkal öleli a horizontot s üzeneteivel homályossá teszi az ablaküvegeket...

Ezek mind-mind titkos felvilágosításokat hoznak, kinek-kinek szüksége szerint, csak áhitattal, oly módon kell hallgatni, melyre a csönd képesit.

A legvonzóbb tudomány ez, melynek pedagógiáját csupán az sajátíthatja el, ki szereti a falut. Szereti azt a hazát, melynek falai között hallgatag szentek s ol-tárok vannak... Felkeresi a mély vadonok legszebb lelkét... elhagyatott imaházait... a kalváriák tafeszületjét.

Gondolataimban elmélyedve gyakran bolyongok künn a határban... a hóprémes hegyek között. A bercek egyikének legkiemelkedőbb pontján fekete sziklaesücsön egyszer egy vaskereszthez értem... Úgy bukkantam Rea véletlenül. Valami üzött-hajtott erre, mert tele voltam aggodalommal-félelemmel. Kétkeltem a győzelemben, a diadalban, mert egy teljesen ismeretlen égisz alatt buzdítók és bátorítók nélkül önmagam, egyedül állottam... a kezdet kezdetén...

És ekkor, *találkoztam ugyanazzal a magasztos szímbolummal, ugyanazzal az erősítő tekintettel, biztató hanggal, mely legelőször fogadott néma üdvözléssel, ott a kaeskaringször út szélén, a dűlő mellett. Ismét találkoztam a Mesterrel.*

Itt a felhők régiói alatt... Erőteljesebben, értetetőbben pazarolta ingadozó énemre országának lángkrakétáit, melyek szomorú kedélyemre balzsamként hatottak... Megteltem tavaszi bizalommal, újjongó, duzzadó reménnyel, amidőn leborulva átöleltem hihtetlen magasságban függő ravatalát a mindenek Urának, a csönd korlátlan Királyának...

El-eltünődtem, vajjon hogy került ide? Ki állította a pokoli mélység bástyafalára? Hisz innen egy pillantás is le a halál ölébe, mely tátongva ásít előttem, veszedelmes...

Mily óriási paradoxon, lenn a nirvána, fenn pedig a beszédes, megnyugtató, enyhületet nyújtó jelképe annak, mely titokban mégis csak célja valamennyiünknek...

Kihez törekszünk s jutni vágyódunk, ha besurran hozzánk kaszás öfelsége, Csöndország Cháronja, a halál...

És akkor egy ily isteni fejfat tűznek fölbenk, mely minden írás nélkül hirdeti, hogy voltunk. Ahol azután látjuk ezt, ott érezzük, hogy a szenvedésekkel vegyített ösvényen jutott eddig az, ki pihen alatta. Tehát a temető is egy része Csöndországnak, épúgy mint a falu, melyben van a templom, a kápolna, az erdő, ahol varaitlanul megjelenik s elmélkedésre kényszerít a Megváltó által csöndnek jegyzett mennyasszony, kulcsa a bensőbb örömöknek, annak a pedagógiának, mely emberismeretre vezet és ez a kereszt...

Bárhon találkozunk vele, csöndre int, fölemel, biztat, erősít, tanácsokkal lát el, olyanokká tesz, amilyenek akarunk lenni... Azért Csöndország a falu, mert itt több van belőlük s kisugározzák gyermekábrándjainkat holdvilágos estéken... esőzések alkalmával...

Egy-egy magányosan eltöltött éjszaka után, vagy amikor azon helyekről jövök, hol a kereszt kalauzolásával kóborolok, mindig azt hiszem, hogy megtiatalodtam.

Tessék megpróbálni és szívük szerint cselekedni s meggyőződhetnek a valóságról...

Bármennyire terjedjen kilátásunk, egy bizonyos ponton túl szemünk csak eget talál: vajjon oly nagy-e azoknak bölcsessége, kik, midőn idáig értek, e határt eg helyett semminek nevezik?

Mint a esatamezőn, úgy a tudományok körében az előőrsök ritkán aratnak dicsőséget.

KATH. TANÍTÓK ÜDÜLŐHÁZA.

A kath. tanítók üdülőházának sorsjegyei.

Irta: Wohlmuth Ernő.

A magyar katolikus tanítók régi óhaja végre megvalósult. Elmondhatjuk, hogy van otthonunk, ahová bizalommal vágyakozhatik a munkamalomban megőrölt erejű tanító: mert enyhülést és új erőforrást, életkedvet és acélos izmokat, ép testet és ép lelket találhat a dédelgetett, szinmagyar tenger mellett, a Balaton partján.

Van otthonunk! Az Isten is kedvezett nekünk, hogy oly könnyen jutottunk hozzá. A miénk már egészen, csak azt kell megmutatnunk, hogy érdemesek vagyunk arra; hogy szeretettel karoljuk fel s ha a magunk erejéből nem telik, legalább arra törekszünk, hogy megmozgassuk a velünk érők szívét és nagyon szerény összegig erszényüket is.

Az anyagi nehézség elhárítására a pénzügyminiszter önagyméltósága engedélyezte a már régebben tervezett sorsjátékot. 100.000 drb 1 koronás sorsjeggyel indulunk neki a nehéz munkának, de tudjuk, hogy e munka nem lesz nehéz, ha minden tanító legalább most az egyszerű, saját érdekében kifejti minden tehetségét, hogy elhelyezhessük sorsjegyeinket.

Katolikus Tanítótestvérek! Ime, a szerencsések s tensorsotok önkezetekben van! Felkérünk titeket mind, valamennyit

1. a fáradtságot nem kimélő, lelkiismeretes személyes agitációra;

2. a tanítógyűléseken való propagandára. Tűz-zétek napirendre a kérdést, beszéljétek meg, mit tehet ki-ki közületek a nagyszerű cél megvalósítására.

3. Hallassátok kérő szavakat a vidéki napi és tanügyi sajtóban;

4. vitassátok meg az óhajtanítókat központi lapunkban, a Népművelőben. Egyszóval tartsátok szüntelenül felszinen a kérdést, hogy méltó munkával megérdemelt, nagyszerű diadalt arassunk.

Kérünk minden lelkes katolikus magyar tanítót, szíveskedjék az üdülőházi iroda tudtára adni, hány sorsjegyet tud elhelyezni s az meg jogja küldeni a kívánt mennyiséget.

Legvégül örvendetes hírt hagyunk!

Május 1-vel megnyílik üdülőházunk, tehát már ez évben igénybe vehetik, akik enyhülést keresnek. A feltételeket alább ismerteti az üdülőházi bizottság.

Bizalomteljesen ajánljuk ügyünket a katolikus tanítótság és minden velünk érző nagy szívnek jóindulatába és pártfogó támogatásába!

(Jegyzet. Sorsjegymegrendelések, pénzküldemények és levelek a Kath. Tanítók Üdülőháza irodájához, küldendők. Cím: Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 30.)

A
Tanac
sága
árait.
agyas
mimos
vagy
napon
a lell
zene,
a legr
s üdü
a szál
lette
Akik
hozna
díjért
mérés
ban.
delkez
kezése
ügyi
VIII.

Auc
ebben
Auer
Wilhm
tudom
forgat
gógiai
donau
Schut
és ifjú
velt
gyerm
szerez
néven
lehre
Pädag
fejtet
a Cas
indító
likus
kalm
hogy
intéze
teljes
Ka
katho
elmu
rende
pontj
A jel
tak r
kéber
Ka
20—
iskol
Tedes
melli

Lakásarak üdülőházunkban.

A kath. tanítók üdülőházának a Kath. Tanács által kiküldött szűkebb vezető-bizottsága már megállapította az üdülőház lakásarait. Vannak egy ágyas, két ágyas és három ágyas szobák, egy-egy ágy után — a szobák minősége szerint — 1 korona, 1¹ korona 50 fillér vagy 2 korona fizetendő egy napra. Ezenkívül naponta és személyenként még 20 fillér fizetendő a lellei fürdőbizottság által kiszabott fürdési, zene, közparkfenntartási stb. díj címén. A szobák a legnagyobb kényelemmel vannak berendezve s üdülőházunk bármely balatonmenti otthont — a szállodák még csak meg sem említhetők mellette — minden tekintetben messze túlszárnyal. Akik ágyneműt (lepedő, paplan, párna) nem hoznak magukkal, azoknak nagyon csekély díjért az is rendelkezésükre áll. Ellátás nagyon mérsékelt árért kapható az üdülőházi penzióban. Az üdülőház már nyitva, kartársaink rendelkezésére áll, bármikor igénybe vehetik. *Jelentkezések lehetőleg sürgősen az Orsz. Kath. Tanügyi Tanács központi irodájához* (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 30.) intézendők.

SZEMLE.

Auer Lajos jubileuma. A keresztény pedagógia ebben a hónapban, nagyszombat napján ünnepelte Auer Lajos születésének 75-ik évfordulóját. Amíg *Willmann* mester inkább az elmélyedés, az elvont tudomány embere, addig Auer a gyakorlati élet forgatagában érvényesítette a kereszténység pedagógiai principiumait. Alapítója és igazgatója a híres donauwörthi *Cassianeamnak*. Mint a *Monika*, *Schutzengel*, *Notburga*, *Raphael* nevű német családi és ifjusági lapok megteremtője, széles körben kedvelt embere a német katolikusoknak. Pompás gyermekmeséi, népies munkái olyan népszerűséget szereztek neki, hogy a nép jobbjára *Onkel Ludwig* néven becézgeti. Pedagógiai elveit az *Erziehungslehre* és az *Erzieherische Arbeitsgemeinschaft in der Pädagogischen Stiftung Cassianeam* című műveiben fejtette ki. Négy évvel ezelőtt Auer buzgólkodására a *Cassianeam Pharus* néven pedagógiai folyóiratot indított meg, amely manapság a legelőkelőbb katolikus tanügyi organum. Auer tisztelői jubileuma alkalmából tekintélyes összegeket gyűjtöttek össze, hogy a jubiláns az egészen apró gyermekek nevelőintézetének megalapításával szívének régi vágyát teljesíthesse.

Katholikus tanügyi kongresszus. A franciaországi katolikus magániskolák tanítóinak szövetsége az elmúlt napokban tartotta meg Saint Etienne-ben rendes kongresszusát. A tárgyalások kimagasló pontja a szabadoktatás jogainak védelme volt. A jelen voltak valóságos akcióprogramot állapítottak meg a lelkiismereti szabadság megvédése érdekében.

Katholikus iskolaügyi kongresszus Itáliában. Május 20—23-án fogják *Genuában* megtartani a katolikus iskolaügyi kongresszust. Beszélni fognak *Radini Tedeschi* bergamói püspök, *Crispolti* marchese, *P. Gemelli*, *Rezzara* tanár, *Della Torre* gróf, az olasz kato-

likus népszövetség elnöke, *Boggiani* apostoli adminisztrátor és még sokan a katolikus pedagógia kiválóságai közül.

Dróttalan táviró az angol iskolákban. Az angol iskolák gyakorlatiasságra törekvő szelleme hozza magával, hogy ma már egész sereg olyan iskola létezik, amelyben dróttalan táviró áll az ifjúság rendelkezésére. El lehet képzelni, hogy a tanulók milyen érdeklődéssel tanulmányozzák napjaink legkiválóbb technikai csodáját. A *Journal of Education* részletesen beszámol a reptoni iskola Marconi-készülékéről, amely igen szép sikerrel működik. A készülék 240—360 koronába került, de egyszerűbb felszereléssel olcsóbban is kiállítható. A reptoni állomáson már ezer mérföldnél nagyobb távolságból is fogtak fel távirókat. Kívánatos volna, ha minálunk is felkarolnák ezt a kétségkívül jelentékeny pedagógiai értékű vállalkozást.

Jó tanácsok. *Peters* az *Über Internatserziehung* című művében néhány megszívlelendő tanácsot ad a leánynevelő intézeteknek.

Kívánatos, hogy a leánynevelőintézetekben minden 14 naphan pedagógiai konferenciát tartsanak, amilyen a neveléssel foglalkozó nővérek mind résztvegyenek. Valamely elismert pedagógiai munka egyik fejezetét olvassák fel és ennek alapján beszéljék meg a gyakorlatnak idevágó jellegzetesebb esetit.

Ugyanilyen időközökben gyűjtsék össze a bennlakó növendékeket és korholják meg a mulasztások, apróbb vétségek elkövetőit és adjanak nekik általános útmutatásokat maguktartására vonatkozólag.

Félévenként kétszer írásban értesítsék a szülőket a gyermekek magaviseletéről és szorgalmáról. A bejáró növendékek szülőivel lehetőleg személyesen érintkezzenek és csak ennek meg nem történhetése esetében alkalmazzák az írásbeli értesítést.

Mi is az a «moral insanity»? *P. J. Bessmer* S. J. a *Stimmen aus Maria-Laach*-ban azt fejtegeti, hogy a *moral insanity* (sittliche Gefühllosigkeit) kifejezés igen szerencsétlen és mindig mást jelent, mint amit mondani akarnak vele. Ezt a kifejezést ugyanis a legtöbbször a nem-akarás, a rossz hajlamok és szenvedések túlsúlyra jutásakor alkalmazzák. Már pedig ezeknél a jelenségeknél nem használhatják a «gefühllos» szót. Ezért az elme és idegyógyászok ennek a kifejezésnek kiküszöbölésére törekednek.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

Csipkerózsa cím alatt *Erdődi Mihály* tanító, akinek a fővárosi lapokban sűrűn jelennek meg novellái, most egy kötetet adott ki, amelyben összefoglalta legjobb novelláit. *Erdődi Mihály* az országzserte ismert pedagógusnak, *Erdődi János*nak fia és ez az első könyve, amellyel a nyilvánosság elé lép. Az elbeszélések témái részben a tanító életből merített hangulatos lírai képek, őszinte, közvetlen hangú feldolgozásban. Írójuk fiatalságának tudatában került minden problémát, minden szövevényt, nehogy abba a hibába essen, amelyben az új írógárda nagyrésze snyalódik: nehéz problémák hibás megoldása, rossz bonyolítás alapján. A rokonszenves füzet bolti ára 2 korona, kartársaink azonban 1 koronáért kapják. A pénz előleges beküldése ellenében a «Népnevelő» kiadóhivatala szíveségből megküldi a könyvet.

HIREK.

A szentferencendi nővérek nagyszebeni tan- és nevelőintézete 50 éves fennállásának emlékére 1914. évi május hó 3-án az intézet dísztermében *Örömmünnepet* rendez. Műsor: Április 30-án, május 1-én és 2-án: Ielkigyakorlatok a volt növendékek számára Mester János Jézus-társasági atya vezetése mellett. Május 3-án d. e. 9 órakor: Haláladó istentisztelet. Tartja gróf *Mailáth* Gusztáv Károly dr. erdélyi püspök úr ó excellenciája. Május 3-án d. e. 11 órakor: Jubileumi ünnepség. 1. Kéler B.: „Ünnepi nyitány” 8 kézre. Előadják Bokor T., Kisantal M., Gotthárd M. és Tinkl I. képzőintézeti növendékek. 2. „Az intézet 50 éves történetének vázlata”. Felolvassa dr. Bilinszky Lajos igazgató. 3. Flotow: „Marthája”-ból vonósnégyes. Előadja a képzőintézet zenekara. 4. Üdvözlőbeszéd. Mondja Tordai-Grail Erzsébet, az Erzsébet-nőiskola tanárnője, az intézet volt növendéke. 5. Pablo de Sarasate: „Cigánydalok”. Hegedüli Cservinka T. képzőint. növ. 6. Engel: „Aldjon uram ég és föld”. 3. szolamú karének. Előadja a képzőintézet ének-kara. 7. Erkel: „Bánk bán”-ból kardal vonósnégyes kísérettel. Előadja a képzőintézet ének- és zenekara. Május 3-án d. u. 1,5 órakor: az ifjusági Mária-Kongregáció díszülése. 1. Liszt: „Rapszódia” 8 kézre. Előadják Bokor T., Kisantal M., Gotthárd M. és Tinkl I. képzőint. növendékek. 2. „Mária leánya a társadalomban”, beszéd. Mondja herceg Hoheulohe Károly Egon prépost, főesperes-plébános. 3. „Ave Maria” 3 szolamú karének. Előadja a képzőintézet ének-kara. 4. Ascher: „Concordantia”, vonósnégyes. Előadja a képzőint. zenekara. 5. „A kongreganista tanítónő”, beszéd. Mondja Balázs Ferenc prelátnok-kanonok. 6. Meier: „Immaculata” 3 szolamú karének. Előadja a képzőintézet ének-kara. 7. Zárszó. Mondja gróf *Mailáth* Gusztáv Károly dr. erdélyi püspök úr ó excellenciája. 8. André: „Előre!” vonósnégyes. Előadja a képzőintézet zenekara. Május 3-án este 1,5 8 órakor: „Quo Vadis” Sienkievicz világhírű regénye a vértanak korából. Mozgóképek az intézet dísztermében.

Madarak és fák napja. Az Országos Állatvédő Egyesület nemcsak a kir. tanfelügyelőségek és egyházi hatóságok útján, hanem közvetlenül is kéri az ország összes elemi iskoláinak vezetőit, hogy a miniszteri rendeletek szelint a madarak és fák napját tartásuk meg, az Országos Ifjusági Madárvédő Ligát szervezzék és fejlesszék és természetvédelmi iskolai ténykedéseikről a Néptanítók Lapjában májusban megjelenő kérdőív felhasználásával kir. tanfelügyelőségükhöz jelentést tegyenek. A jelentésekből összeállítandó évkönyvet minden jelentéstevő megkapja. Az 1912/3. évben 6300 jelentés érkezett be, melyekből készült IV. évkönyv sajtó alatt van.

A széplaki esperesi kerület tanító-köre f. é. május hó 14-én, esütörtökön d. e. 10 órakor Nagycenken a róm. kath. népiskola épületében rendes közgyűlést tart, melyre a tagokat és tanúgybarátokat tisztelettel meghívom. Nagylozs, 1914 április hó 26-án. *Balogh Jenő* elnök. *Tárgysorozat*: 1. Elnöki megnyitó.

2. A múlt évi gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. 3. A pénztáros jelentése. 4. A magyar alkotmány történeti fejlődése. Gyakorlati tanítás. Előadó: *Lukács Lajos* nagycentki kántortanító. 5. A modern pedagógia kérdései. Előadó: *Balogh Jenő* nagylozsi kántortanító. 6. A katolikus tanítóság megszerzése és szociális intézményeinek megalkotása. Előadó: *Szalay Lajos* fsztmiklósi tanító. 7. Tagdíjak beszedése. Akik a gyűlésen fontos okból meg nem jelenhetnek, azok szíveskedjenek tagsági díjajukat *Kenesei György* pénztáros címére Sopronszécsénybe 4—5 nappal a gyűlés előtt beküldeni. 8. Indítványok. Az indítványt tevők szíveskedjenek indítványaik szövegét 1 héttel a gyűlés előtt az elnökség címére elküldeni. Gyűlés után társasbéd.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI.

B. K. A szolgálati évek 1893-tól számíthatnak; ez esetben 1914. okt. 30-tól előlép a II. f. oszt. 2. fokozatba 2200 kor. fizetésre. — **M. M. 1.** Az óvónői oklevél másodlatát az illető intézettől kéremezze. 2. Szolgálati éveit csak abban az esetben számítják be, ha rendszeresített állást töltött be és ezt igazolja. — **Érdeklődő.** A róm. kath. iskolához az iskolaszék választja a tanítót. De ha régi jogon ezt a községi képviselőtestület végzeté, akkor mint iskolafenntartó él e jogával. — **T. K.** Az állás javadalmait a díjlevél tartalmazza. Ezt meg kell kapnia. — **Cs. K.** Elküldtük a választ.

STAMPAY ének- és imakönyve

(XX. kiad., 256. old.) kötve 30 fill., vászonban 50 fill. Tízre egy ingyen. Kotta egyszer ingyen, kötve 30 fill. bőr v. bársony netto 3 K., borj bőr 4 K. KÖBÖLKUTON, Esztergom m. A Stampay Miklós-féle KÖSZÖNTŐKÖNYVECSKE nem nálam kapható, hanem ösémnél NÓGRÁDKISTERENYÉN. 12 db franko 2 K-ért 1352—11

Legjobb iskolai daloskönyv a

Kis muzsikus

Szerkeszté:

JOSVAY GÁBOR.

100 gyönyörű magyar dal, iskolai szöveggel, két szólamra hangjegyezve. Jövahagyva az Orsz. Kath. Tanügyi Tanács által.

I—II. füzet ára 80—80 fillér.
100 dal kotta nélkül 40 fillér.

A magyar kath. tanulóifjúság és a hívek egyetemének egységes

ima- és énekkönyve a

Szelki gyöngyök

Szerkeszté **JÓSVAY GÁBOR.**

Tartalmazza 500 legszebb egyházi énekünket hangjegyezve s az összes szükséges imákat és ájtatosságokat. Az egri főegyházmezei hat. jóváhagyásával.

Ára erős és diszes vászonkötésben 2 korona.

Megrendelhetők a Szent-István-Társulatnál (BUDAPEST, VIII., Szentkirályi-u. 28.)

Május hónapra igen alkalmas Mária énekeket tartalmaz

„Egyházi énekeim orgonára”

I., II., III. füzete. Míg a készlet tart a 3 füzet 1-50 K.

Ruzsinszky L. Váchartyán.

Utánvétellel 65 fillérrel többre kerül.

PA

A nmél
lezőnek
oktatas
nev

A lapot
Csak

A pe
restetik

Szent
tortanító
A javad
Készpén
tárból p
825-58
misealap
szántó b
(a hívek
őszin 2—
tüzifa az
gálati év
tótul. K
tót ének
sége a
vezetni,
szék 48
pal elfo
elnök.

Korp

tében a
önálló
pályázn
bizonyít
kérvény
jesszék
gorián e
tasságot
A megv
házi öss
s ezenf
vadalom
az az é
lakás, 6
lítva, 6
liter fele
10 (tiz)
ságok r
rendt. v
megjegy
időpont
rendt. v
üléséből

Kiske
hirdette
párber s
felvett j
vadalma
értékelés
láthatóla
kis pitv
kert. Ta
szüksége
nélkül

PÁLYÁZATI HIRDETÉSEK

A nmélt. püspöki kar határozata **köte-
lezőnek** nyilvánította a katolikus nép-
oktatási intézetek pályázatainak a «Nép-
nevelő»-ben való közzétételét.

KIADÓHIVATAL:
Szent-István-Társulat
Budapest,
VIII., Szentkirályi-utca 28. sz.

Pályázati hirdetések minden egyes sza-
vának egyszeri közlése 6 fillér. Csakis
azon pályázatok közöltenek, melyek-
nek díja **előre** lefizetett.

**A lapot kérjük gondosan megőrizni. Pótlásokat számonként 30 fillér ellenében teljesítünk.
Csakis azt a pályázatot közöljük, melyért a pénzt péntek délig megkapjuk.**

Esztergomi érseki megye.

A **peredi** róm. kath. iskolához helyettes tanerő ke-
restetik egy hónapra. *Iskolaszék.* 530 1—1

Szentantalon (Hont m.) a róm. kath. iskolaszék a kán-
tortanítói állomásra *május hó 15-ig* pályázatot hirdet.
A javadalom: 2 szoba, konyha, kamra, istálló, faszín.
Készpénzben havi előleges részletekben az iskolapénz-
tárból párbér stb. címen, a javadalmi jegyzőkönyv szerint
825-58 kor. templom pénztárból osztyasütésért 20 kor.,
misealapítványok után 29 kor. Stóla 112 kor. jóval felül,
szántó bérbeadva 140 kor., 1 hold 1348 öl természetben
(a hivek mívelik); úrbéri birtokos 20 telek után 2—2
őszi 2—2 tavaszi buza kéve 57.30 kor. értékben. 14 m.
tüzifa az uradalomtól, házhoz szállítva, államsegély szol-
gálati éveinek megfelelő. A tanítási nyelv magyar, hittan
tótul. Kistemetés 3 kor., nagytemetés mise, libera egy
tót ének 6 kor., több ének egyezkedés szerint. Kötele-
sége a III—VI osztályt és az ismétlőt és a népéneket
vezetni, harangoztatásról gondoskodni, ebben az iskola-
szék 48 koronával segíti. Az állás választás után 16 nap-
pal elfoglalandó. *Willmonn József* plébános iskolaszéki
elnök. 533 1—1

Besztercebányai egyházmegye.

Korpona sz. kir. rendt. város mint kegyúr képvisel-
tében a korponai róm. kath. egyháznál megüresedett
önálló kántori állásra pályázatot hirdetek s felhívom a
pályázni kívánókat, hogy születési, erkölcsi és működési
bizonyítvánnyal valamint kántori oklevéllel felszerelt
kérvényeiket hozzám a f. évi *május hó 9-napjáig* ter-
jesszék be. Kiemelendőnek találok, hogy pályázók a greg-
orian egyházi zenében való elméleti és gyakorlati jár-
tasságot s a tót nyelv ismeretét is igazolni kötelesek.
A megválasztandó kántor kötelessége a róm. kath. egy-
házi összes szertartásoknál a kántori funkciókat végezni
s ezenfelül az egyházi énekkart oktatni és vezetni. Ja-
vadalom: a szabályszerű stólán kívül évenként 168 kor.,
az az egyszázhatvannyolc korona fizetés, természetbeni
lakás, 60 (hatvan) úrköbméter tüzi hasábfu házhoz szál-
lítva, 6 (hat) hektoliter buza, 32 (harminckettő) hekto-
liter feles gabona, 18 (tizennyolc) inétermáza széna és
10 (tiz) métermáza szalma mely természetbeni járandó-
ságok mindenkor piaci ellenértéke Korpona sz. kir.
rendt. város házi pénztára által fizetetik ki. Végül
megjegyzem, hogy pályázókat a próba megtartásának
időpontjáról külön értesíteni fogom. Korpona sz. kir.
rendt. város tanácsának 1914. évi apr. hó 14-én tartott
üléséből. *A polgármester.* 521 1—1

Kiskeresnyei (Bars vm.) k.-tanítói állásra pályázat
hirdetetik. Javadalma a hitközségtől stóla, szántóföld,
párbér stb. a díjlevélben részletezendő és 409 koronára
felvett jövedelmek, a többi államsegély. Azonban a ja-
vadalmazás az 1913. évi XVI. t.-c. 24. §-a szerint új
értékelés alá esvén: az államsegély eddigi összege előre-
láthatólag változást fog szenvedni. Lakása áll két szoba,
kis pítvar, konyha, kamra és faskamrából. 1395 öl
kert. Tanítási nyelv magyar, de tót nyelv ismerete is
szükséges. Okleveles hiányában a tanév végéig oklevél
nélküli is megválasztatik. Választás *május 3-án.*
528 1—1

Győri püspöki megye.

Az **eszterházai** hercegi uradalom **mexikopusztai** is-
kolájában megüresedett róm. kath. tanítói állásra palyá-
zat hirdetetik törvényszerinti fizetés és lakással. Gazda-
sági teendőkbén jártasak külön díjazásban részesülnek,
megállapodás szerint. Kérvények *május 10 ig* méltóságos
szentgerincei *Nagy Albert* jószágkormányzó úrhoz
Eszterházára címzendők. 516 1—3

Kassai egyházmegye.

A **vehéci** (Zemplén m.) róm. kath. kántortanítói ál-
lásra pályázat hirdetetik. Javadalma: három szoba,
konyha, kamra, kert és gazdasági épületek. Tanítói fi-
zetés: tandíjkárpótlás 360 kor., fizetésekiegészítés állam-
segély 618 kor. 5 hold 803 öl szántóföld kat, jöve-
delme 17.82 kor. Kántori: 10 köből rozs és 10 köből
zab értéke 130 kor., stóla jövedelem átlag 50 kor., 5 öl
tüzifa értéke 24-18 kor. A tanító a tüzfát saját költsé-
gén vágat, fuvaroztat és erdőkezelési költség harmadré-
szét visel. Kötelessége az alsó vagy a felső osztályt és
ismétlősöket a második tanítónóval felváltva vezetni.
Tannyelv magyar-tót. Kérvények *május 3-ig* a vehéci
plébániára küldendők. Vasuti állomás Varannó, honnan
Vehécre 3 kilométer. 522 1—1

Nagyvárad latin szert. egyházmegye.

Az **érkeserői** (Bihar m.) róm. kath. kántortanítói ál-
lásra pályázat hirdetetik. Javadalma: 17 hold 650 öl
szántó és rét haszonélvezete. Készpénz: egyházmegyétől
359-52 kor., congrua 63 kor., megfelelő államsegély,
misealapítványok után 1916 kor., szabad lakás, kert és
stóla. Csakis nős pályázók kérvényeiket *apr. 26-ig*, mi-
koris személyes megjelenés előnyös, *Szöke János* plébá-
noshoz Érmihályfalva küldjék. Állás május 1-én elfog-
lalandó. 508 2—2

Pécsi egyházmegye.

A **horváthertelendi** fiökközség róm. kath. kántortani-
tói állásra *május 3-ig* pályázat hirdetetik. Jövedelme:
A községtől negyedévi előleges részletekben. 600 kor.,
államsegély 400 korona és az 1913. XVI. t.-c. értelmében
200 kor., 1048 öl beltelek és 452 öl konyhakert. Lakás:
2 szoba, konyha, pítvar és a szükséges mellépületek. Tan-
nyelv: magyar. Istenisztelet német és magyar. Kötelessé-
gei: a mindennapi és ismétlő tankötelesek hazafias és vallá-
sos oktatása, a szokásos kántori teendők végzése és a pécs-
egyházmegyei «Tanítóegyesületbe» belépni. Kérvényhez
illetőségi és eskütételi bizonylatok melléklendők és az
ibafai plébániahivatal címére küldendők. 517 1—1

Szepesi püspöki megye.

A **podbjeli** (Árva m.) róm. kath. elemi népisko'ánál
megüresedett II. tanítói állásra *május 10-ig* pályázat
hirdetetik. Törvényes fizetés. Tótul kell tudni. Tanító-
nők is pályázhatnak. Felszerelt kérvények *Tomcsa József*
iskolaszéki elnök címére küldendők. Niszna (Árva m.)
519 1—1

A **pribissi** Árva m. róm. kath. osztatlan elemi iskola
tanítói, illetve tanítónői állásra pályázat hirdetetik. Ja-
vadalma lakáson kívül, mely két szobából, konyhából
és kamrából áll, a község pénztárból 160 kor., ismétlő

iskolaért 12 kor., 35 mázsa szalma 70 kor., 20 mérő árpa 120 kor., 20 mérő zab 60 kor., 20 mázsa burgonya 20 kor., 8 mázsa káposzta 8 kor., 55 font len 16:50 kor., 55 font vaj 27:50 kor., 3 öl tüziifa 24 kor., temetőfü kaszálása 4 kor., legeltetési jog 6 drb. szarvasmarha részére 12 kor. A többi törvényszerinti fizetést az állam egészíti ki. A tót nyelv ismerete szükséges. Határidő május 16. Cím: Iskolaszéki elnök, Pucó u. p. Alsókubin (Arva m.). 527 1—1

Szombathelyi egyházmegye.

A szentgyörgyvölgyi róm. kath. iskolaszék kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: két szobás lakás mellékhelyiségekkel, államsegély 1200 kor-ig 711 kor. vállastanulmányi alappól 124 kor., kántori a hivektől 150 kor., lélekpenz, stóla 164 kor., 3¹/₂ q. rozs, 10 kat. hold 858 □ öl szántóföld, 1 kat. hold 3 □ öl rét. Kötelessége: az I—VI. osztálynak vezetése, ismétlőiskolások tanítása, kántori teendők végzése díjvelé szerint. Külön felszerelt kérvények május 3-ig plébánia Szentgyörgyvölgy (Zala m.) küldendő. Személyes megjelenés szükséges, választás május 6-án d. e. 10 órakor. Az állás azonnal elfoglalandó. *Iskolaszék.* 520 1—1

A meszlényi róm. kath. iskolaszék kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: hitközségtől egyrészt természetben 619 kor. és megfelelő államsegély. Be nem számított járandóság 250 kor. Pályázati határidő máj. 10., választás május 14., melyre személyes megjelenés kívánatik. Plébániahivatal Meszlen. 531 1—1

Váci egyházmegye.

A pusztaberki kath. iskolához május elsejétől száz korona fizetéssel vizsgáig, litániát végezni tudó férfi esetleg nőtanító helyettesül kerestetik. Vizsga május vége felé. Azonnali megkeresések *Kaszab Róza* tanítónőnek, Pusztaberki, u. p. Borsosberény küldendő. 529 1—1

Veszprémi egyházmegye.

A csehbányai kántortanítói állásra pályázat hirdetik. Javadalmazása államsegéllyel törvényszerű. Tannyelv magyar, kántorság német. Választás május 3-án. Kérvények városlódi plébániára küldendő. 518 1—1

Pályázat a kisszöllősi róm. kath. kántortanítói állásra. Javadalmazás: tanítói 46:24 kor., kántori 21:40 korona, szétválaszthatatlan 1245:55 kor. Fizetéskiegészítő államsegély az 1913. évi XVI. t.-c. szerint 1000 koronától. Hitelszövetkezet-tejszövetkezettől, biztosításból mellékes 800 kor. Hitelszövetkezeti könyvelésben jártasak előnyben. Választás máj. 11-én d. e. 9 órakor. Személyes megjelenés megkívánatik. Kérvények *Horváth Tivadar* plébános (Felsőiskáz, Veszprém m.) címére küldendő. 525 1—2

Az ugodi plébániához tartozó homokbödögei róm. kath. iskolához kántortanítói állásra pályázat hirdetik a törvényes fizetéssel és természetbeni lakással. Földek bérbé vannak adva. Kötelességei díjvelé szerint. Választás május 2-án d. e. Az állás azonnal elfoglalandó. A kérvények az ugodi plébániahivatalhoz küldendő. 526 1—1

A bucsúszentlászlói plébániához tartozó nemesbócsai osztrák iskolánál megüresedett kántortanítói állásra pályázat hirdetik. Javadalma törvényes lakás és fizetés. Személyes megjelenés szükséges, de díjazva nem lesz. Választás május 3-án délután. Pályázatok a bucsúszentlászlói (Zala m.) plébániahivatalhoz küldendő május 2-ig. *Iskolaszék.* 532 1—1

Kiválóan szép 64 preludium és 24 kadencia, a nagymise részeihez sorrendben szerkesztve, sajtó alatt. Szíves megrendelések alábbi szerzőhöz, hogy a nyomtatandó példányok számáról tájékozódhassam. Ára 3 korona. *Matkovics Elek* főtanító Jánoshida, Szolnok m. 523 1—1

Iskolai ünnepélyek.

Szerkesztette:
GYÓRFFYJ.
igazg.-tanító.

A Szent-István-Társulat kiadásában megjelent ezen gyűjteményes munka részletes programot ad a népiskolákban köteles és szokásos mindennemű iskolai ünnepségre. A 330 lapra terjedő munka

ára kötve 2 korona

Külön füzetekben is megjelentek az egyes ünnepélyekre egybegyűjtött alkalmi költemények és beszédek. Mint időszerűt ajánljuk a tisztelt tanító urak és iskolafenntartók szíves figyelmébe a következőket:

Tömeges rendelkezéseknél árkedvezményt nyújt a kiadó Szent-István-Társulat ♦♦♦

1. Az ezredik év emlékezete (május 2.) A koronázási évforduló (jun. 8.) IV. füzet; ára 24 fillér.
2. Madarak és fák napja (május 20.) VIII. füzet; ára 24 fillér.
3. Békenap (május 18.) IX. füzet; ára 28 fillér.
4. Az iskolaév záróünnep. I. füzet; ára 20 fillér.

Megrendelhető a Szent-István-Társulat kiadóhivatalában (Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28. szám.)